

РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА У СРБИЈИ – ОД УСПЕХА ДО СТРАТЕГИЈЕ „ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА“¹

Лидија Московљевић

Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Београду, Србија

Сажетак

Предмет рада је контекст учесничке и такмичарске, до врхунске ритмичке гимнастике, на простору Републике Србије, посматран и анализиран кроз њену академску заснованост. Овакав сазнајни приступ је генерисан потребом да се на једном месту представе изазови одрживог развоја (стручни, организациони, кадровски и академски), за које се верује, да би њихово решење могло да „одблокира“ такмичарску конкурентност и олимпијску перспективу, да додатно афирмише васпитно-образовни и друштвени значај овог атрактивног и корисног спорта, те да се пут развоја ритмичке гимнастике употпуни сазнањима савремене теорије и праксе. Одрживост ритмичке гимнастике у Србији може бити условљена општим поставкама система и њеним вредностима као спорта и телесног кретања за ширу и ужу корисничку групу, особеностима које проистичу из њене учесничко-масовне и тренажно-такмичарске стране, као и академском подршком интердисциплинарног и мултидисциплинарног оквира сазнања, са закључцима у простору значаја садржаја ритмичке гимнастике на појединку и друштво.

Кључне речи: РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА / ОРГАНИЗАЦИЈА / ОДРЖИВИ РАЗВОЈ / СРБИЈА

УВОД

Ритмичка гимнастика (у даљем тексту РГ) спада у групу уметничких спортова, где преовладавају естетски обликована и изражајна, грациозна кретања и мекоћа покрета (Московљевић и Добријевић, 2018) својствена жени, њеној интуитивности, кретној лирици и експресији, креативно-уметничкој страни њеног бића. Она је јединствен спорт у породици олимпијских спортова, јер се у њему такмиче само жене. Под називом Модерна гимнастика од 1962. године је део гимнастичке породице, под окриљем Међународне гимнастичке федерације (у даљем тексту FIG). Прво светско првенство је одржано у Будимпешти (1963), а Прво европско првенство у Мадриду (1978). Иако је демонстрација групних састава у оквиру спортске гимнастике, била на Олимпијским играма (у даљем тексту ОИ) у Мелбурну (1956), ипак, РГ постаје пуноправан члан олимпијског програма од ОИ у Лос Анђелесу

(1984) у индивидуалним такмичарским дисциплинама, односно у групним такмичарским дисциплинама на ОИ у Атланти (1996). Дакле, „ритмичарке“ се такмиче у два различита програма и то, појединачно и у групном саставу (5 гимнастичарки). Такмичарски састав се одвија у дефинисаном простору и ограниченом временском трајању, током кога се преплићу кретања телом у форми гимнастике–полуакробатских, плесних, балетских елемената и манипулативних вештина реквизитима (вијача, обруч, лопта, чуњеви, трака), међусобно повезаних музиком (Московљевић и Добријевић, 2018; Leandro, Palmeiro & Arce, 2017; Sierra-Palmeiro, Bobo-Arce, Pérez-Ferreirós, & Fernández-Villarino, 2019). Такмичарски састав оцењује два панела судија, и то: панел Д, задужен за одређивање броја и вредности тежина (тежине телом, тежине реквизитима и динамички елементи са ротацијом) и панел Е, који оцењује технику извођења (артистика и техничке грешке).

¹ Интерпретација дефиниције Уједињених нација о одрживом развоју у предмету овог чланка као: Развој који задовољава потребе садашњице, не доводећи у питање потребе будућих генерација у делу васпитног, учесничког и такмичарског (до врхунског спортског резултата) у ритмичкој гимнастици.

У ширем друштвеном контексту, РГ је препознатљива као спорт намењен искључиво девојчицама и девојкама. Међутим, чињеница је да је процес равноправности полова у свим сферама живота, па и у спорту, присутан, те се од почетка 21. века, спорадично, одвијају поједина такмичења у РГ у конкуренцији мушкараца, у овом, донедавно јединственом спорту за жене (Московљевић и Добријевић, 2018; Московљевић, 2013). Међународна гимнастичка федерација званично признаје само РГ у конкуренцији жена.

Свуда у свету, па и у Републици Србији, садржаји РГ се промовишу, развијају и примењују као учеснички (масовни) и такмичарски спорт. Њена, плесна и нарасе високо координисана кретања тела и манипулација реквизитом су препозната и у њиховом васпитном значају, због чега су интегрисани у Програм физичког и здравственог васпитања у основној и средњој школи, са ученицима оба пола (Московљевић и Добријевић, 2018; Службени гласник Републике Србије 1991, 2004, 2017). У складу са наведеним вежбовним (моторичко учење) и васпитним бићем (социјално, здравствено, афективно учење...), одрживост РГ из наслова овог чланка је условљена: а) општим поставкама система и вредностима РГ као спорта и телесног кретања за ширу и ужу корисничку групу; б) особеностима РГ које проистичу из њене учесничко-спортско и тренажно-такмичарске стране и в) академском подршком интердисциплинарног и мултидисциплинарног оквира знања са закључцима у простору значаја садржаја РГ на појединку и друштво. Сходно томе, **предмет рада** је контекст учесничке и такмичарске, до врхунске ритмичке гимнастике, на простору Републике Србије, посматран и анализиран кроз њену академску заснованост. Овакав сазнајни приступ је генерисан потребом да се на једном месту представе изазови одрживог развоја (стручни, организациони, кадровски и академски), за које аутор верује да би њихово решење могло да „одблокира“ такмичарску конкурентност и олимпијску перспективу, да додатно афирмише васпитно-образовни и друштвени значај овог атрактивног и корисног спорта, те да се пут развоја РГ употпуни сазнањима савремене теорије и праксе. **Циљ рада** је да се на експланаторни и прескриптивни начин појасне: а) идентификовани чиниоци одрживог развоја ритмичке гимнастике у Републици Србији, б) чињенице од значаја за целовитост сагледавања како учесничко-масовне, тако и тренажно-такмичарске стране бића ритмичке гимнастике

и в) континуалне промене кроз процес учења, како актера РГ, тако и академске заједнице. Стога, **проблем рада** припада изазовима одрживости РГ у Републици Србији, кроз конкретизацију чињеница и чинилаца њеног биомоторичког, психо-социјалног, здравственог, уметничког, тренажно-такмичарског, васпитног и организационог контекста.

РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА У ДРЖАВНО-ПОЛИТИЧКОМ И ДИСКОНТИНУИТЕТУ НАЦИОНАЛНОГ СИСТЕМА СПОРТА

Развој ритмичке гимнастике у Србији, прво као физичке активности, а потом и спортске гране, могуће је сагледати у контексту већег броја чинилаца, од којих су, за предмет овог рада, најважнији они који припадају изградњи националног система спорта.

После Другог светског рата бригу о спорту, у Југославији, преузео је Фискултурни савез Југославије (у даљем тексту ФИСАЈ). Организована је једна кровна политичко-спортска организација састављена од Комитета за фискултуру Владе Федеративне Народне Републике Југославије и Фискултурног савеза Југославије. На II форуму ФИСАЈ-а, одржаном 1948. успостављена је нова организација за остваривање свестраности грађана - Гимнастички савез Југославије (у даљем тексту ГСЈ). Проблеми са којима се суочавао државни, политички, омладински, синдикални, као и врх антифашистичке организације жена, а који се тицао ограниченог прихватања физичке културе и вежбања међу грађанима тадашње државе, покушао се разрешити новом организацијом, која је требало да обезбеди развој свестраности код становништва, али не и да се бави питањима такмичарског – гимнастичког спорта, какав разумемо и негујемо данас. За спортску страну је био задужен Савез за спортску гимнастику. Гимнастички савез Југославије била је организација задужена за опште физичко образовање (ОФО), која је 1952. преименована у Савез за телесно васпитање „Партизан“.

Програми тадашњег ГСЈ подразумевали су многобројне, и из различитих спортова преузете вештине и дисциплине (трчања, пливање, бацања, скијање). Циљ ове организације је био да се направи особен и јединствен модел вежбања Југословена. Претходни модели организације физичке

активности, у сврху свестраности, су пропали (Фискултурна значка), и били напуштени. Разлог томе је недостатак кадрова, простора, програма, али, пре свега интересовања грађана за прописане форме физичке активности. Реализација мисије ГСЈ из периода педесетих година прошлог века, није била могућа без кадрова, а први ослонац су били кадрови „Сокола”, система организовања и вежбања, са којим су тадашње државне, политичке, образовне и власти физичке културе, идејно, организационо и политички раскинули. Остаци „Сокола”, уз остале „реакционе” (уз угла нове власти) организације физичке културе, су распуштене, а сва имовина предата новим спортским друштвима или Југословенској народној армији, потписом Александра Ранковића (Мијатов, 2019). Ипак, под кровом ГСЈ, учитељи и наставници телесне културе, школовани у европским школама за уметничка кретања, плес и естетску гимнастику, чланови соколских гимнастичких друштава, реализовали су идеју гимнастике, као и оне форме вежбања које данас називамо спортска гимнастика и ритмичка гимнастика.

Гимнастички савез Југославије и притајена идеологија кадрова соколства

Са соколским покретом предратне Југославије, прекид је, званично, био потпун. Велики број соколског кадра је био искључен из нове фискултуре, а на њихово место дошли су махом омладински и партијски руководиоци, чије је „познавање тих проблема било минимално”. Кадрови „Сокола” су истрајавали и услед слабије контроле партије над спортским друштвима, успевали да своје соколске погледе на спорт и даље очувају (Мијатов, 2019).

Соколски вежбачи су у соколским друштвима радили као учитељи гимнастике (предњаци), а истовремено су у школама постављани као наставници телесног васпитања. Тако се региструје и постављање Ангелине Петровић, соколског вежбача и инструктора, на место наставника спортске гимнастике на Државном институту за фискултуру (у даљем тексту ДИФ). Веза између вежбовне и учитељске стране чланова „Сокола” може се препознати у циљевима Београдског друштва за гимнастику и борење, које је формирано још далеке 1882. и које је као један од циљева одредило да „спрема учитеље гимнастике, будуће наставнике физичког васпитања” (Јухас, 2018). Послератне власти и организација спорта дефинишу нову мисију спорта и оријентишу се на масовност и

свестраност. Тако, уз наглашену идеологију партијског и политичког врха, организују се масовни наступи у виду слетова. Основу вежбања на овим манифестацијама су чиниле гимнастичке, ритмичке и плесне вежбе које су укључивале велики број деце и омладине широм земље. Ипак, након оцене лоше физичке спреме учесника слета 1947, донета је одлука о оснивању Гимнастичког савеза Југославије са претходно истакнутом мисијом.

Зарад превазилажења кадровских проблема, основане су средње фискултурне школе и Државни институт за фискултуру. Оне су део првог Петогодишњег плана, и у делу кадровске политике у спорту. Требало је оспособити 2.870 кадрова са средњом школом и њих 580 са високом школом. На крају Плана, идеја је била да се задовоље 20% потреба у спортским друштвима и 30% потреба у школама (Мијатов, 2019). У оквиру поменутих институција, од почетка, своје место налазе плесне теловежбовне активности (Народни фолклор и Музичко образовање у средњим фискултурним школама), као и Народни плес и ритмика на ДИФ-у. Први облици плесног, естетског и ритмичког у гимнастици на ДИФ-у, појавили су се првенствено, захваљујући професорки Милицы Шепи. Она је посебну склоност изражавала према овом виду гимнастике и примењивала их је на курсевима које је организовала и примењивала већ 1936. кроз рад у соколској организацији, потом Школи за телесно васпитање, а касније и ДИФ-у. Сматрала је овај вид вежбања веома важним делом телесног васпитања жена, који има вишеструки значај не само на њен физички, већ и психички развој. Поштовала је принцип естетске/ритмичке гимнастике – усмереност ка здравом, корисном и лепом, и преносила га у свом наставничком раду и едукацији, не само наставницима и стручним радницима, већ и студентима ДИФ-а и касније Факултета за физичку културу, подстичући их да лепоту садржаја РГ приближе деци и омладини (Котуровић, 1990). Била је и начелница у Гимнастичком савезу Југославије. Може се рећи, са данашњег академског становишта, да је Милица Шепи била визионар, јер су њене идеје опстале до данашњих дана којим се руководе и садашњи наставници РГ на Факултету спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду. Историјски гледано, још једна жена, пореклом из Београда, је значајна за постављање теоријских и практичних темеља РГ у Србији, као самосталне спортске гране и као предмета изучавања на ДИФ-у (Мандарић и Московљевић, 2019). То је Магдалена Мага

Магазиновић. Имала је визију жене као комплексне личности, сматрајући да вежбање РГ може од жене створити одговорну, образовану и самосвесну особу, као део „хармоничног васпитања целог човека” (Шантић, 2000). Сагледавајући спортску страну ритмичких, гимнастичких и плесних вежбања, она се претачу у спорт који своју промоцију има на Првом светском првенству у модерној гимнастици у Будимпешти (1963), на којем су учешће узеле и југословенске ритмичарке које су биле из Београда (Србија).

Од модерне преко ритмичко-спортске до ритмичке гимнастике

Ритмичко-спортска гимнастика (у даљем тексту РСГ) је у раздобљу од 1948-1992. својим резултатима допринела укупној афирмацији гимнастике у тадашњој држави. Од 1997. до данашњих дана, назив РСГ мења се у Ритмичка гимнастика (Московљевић и Добријевић, 2018). Иако веома турбулентне деценије у развоју једне државе, могло би се рећи да су, што се тиче развоја РГ, то биле деценије напретка, „златне” 80-те и 90-те године 20. века, које су резултирале највећим такмичарским успехом ове спортске гране у Србији. Чињенице да је, највећи број чланица репрезентације Југославије био из Србије, а по једна до две гимнастичарке из Словеније и Хрватске, и да су државни прваци по категоријама, такође биле доминантно српске ритмичарке, говоре о „методичкој снази” клубова тадашње Србије.

Милена Рељин, је најуспешнија југословенска и српска ритмичка гимнастичарка икада. Била је репрезентативка Југославије од 1979-1989. године. У врху светске ритмичке гимнастике била је пуних 10 година (1981-1989). Учесница је финала турнира у РГ на ОИ у Лос Анђелесу (5. место у вишебоју и учесница финала по реквизитима) и 1988. у Сеулу (9. место у вишебоју и учесница финала по реквизитима). Такмичила је на пет светских и четири европска првенства, два светска и једном европском купу, на којима је увек била пласирана у топ 20 најбољих такмичарки. Наступ Милене Рељин у финалу најзначајнијих такмичења говори, не само, о недвосмисленом врхунском таленту, већ и о ефикасности организације која је успела да препозна, развије и подржи таленат до врхунског резултата, односно да се кроз рад са врхунским спортистима и сама мења. Те промене је препознала и ФИГ-а, која је организацију I светског купа поверила Београду (1983) и XIV светског првенства Сарајеву (1989). Ова такмичења

су омаж југословенској РГ, од стране ФИГ, за развој, организацију и постигнуте спортске резултате. Након такмичења у Сарајеву следе године током којих долази до смене генерација и период током кога је било неопходно потврдити вредност и конкурентност РГ у новим друштвено-политичким околностима. Због спортских санкција спорту СР Југославије, у тиму „Независних спортиста”, на ОИ у Барселони (1992), нашу земљу су представљале Радоњић Кристина и Милак Мајда, ритмичарке из Београда (Србија). Судија на овим Играма је била Лепа Радисављевић, професор Ритмичке гимнастике, на тадашњем Факултету физичке културе Универзитета у Београду. Ово је било последње учешће ритмичарки Србије на олимпијским играма!

Период од ОИ у Барселони до друштвених и политичких промена у Србији (октобар 2000), у смислу праћења трендова, самим тим и конкурентности српских ритмичарки, пратио је велики број фактора који су усложњавали рад организације и сам прогрес резултата. Због тога, РГ није се задржала на претпоставкама одрживог развоја (у односу на успех српских такмичарски до ОИ у Барселони), иако се региструје „хронична борба” стручњака да не дође до „замирања” и нестанка ове спортске гране.

Организационо и лидерско прилагођавање ритмичке гимнастике

Бројни су разлози довели до тога да у првим деценијама 21. века, у Републици Србији, гимнастички стручњаци дођу у позицију да размишљају о стратегији за ревитализацију и подизање конкурентности РГ. Државна независност Републике Србије установљена је 2006. године. Исте године, ФИГ је потврдила Гимнастички савез Србије (у даљем тексту ГСС) као националну спортску организацију задужену за афирмацију и развој гимнастичких грана у Републици Србији. У оквиру ГСС функционише и ритмичка гимнастика као спортска – проолимпијска грана. Од тог тренутка, српски спорт је након година проведених унутар три државе (СФРЈ, СРЈ, СЦГ), почео да функционише и да се развија по систему националног спорта. Од 2002. у Србији, поред постојећих гимнастичких клубова који су постојали и у време бивше Југославије („Палилула”, „Раднички”, „Партизан-Сењак” и др.) почињу да се отварају нови, и са позиције разумевања нових односа у спорту Србије, комерцијални клубови, који у великој мери доприносе развоју РГ као учесничког-масовног спорта. Клубови РГ своје приходе остварују

путем чланарина, донација или спонзорстава, што је у нашем друштву, финансијски недовољно за развој спорта у његовим учесничким и такмичарски изазовима. Иако би се могло говорити о већем учешћу и масовнијем одзиву девојчица, из године у годину, ипак, већи број клубова, спортисткиња, тренера, судија, није аутоматски довео до веће конкурентности РГ на међународној сцени. У одговору на чињенично стање, важно би било анализирати факторе развоја овог спорта у 21. веку.

РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА – ОД ОПШТЕ ПОСТАВКЕ ДО ПОСЕБНОГ САЗНАЈНОГ КОНТЕКСТА

Ритмичка гимнастика у контексту спорта 21. века

Опште поставке од значаја за разумевање и афирмацију спорта у 21. веку налазе се у документима националних, регионалних и међународних институција и политичких организација. Опредељујуће идеје за разумевање места, улоге и значаја спорта, у функцији развоја појединца и друштва уопште, налазе се у документима спортског покрета. Визија развоја спортског покрета и олимпизма садржана је у агенди крунске спортске организације у свету, Међународног олимпијског комитета (у даљем тексту МОК) (www.ioc.com). Анализом садржаја документа МОК-а може се уочити генерална тежња сталног надилажења улоге и мисије спортског покрета и олимпизма, у веку интензивних и брзих промена човечанства. Документа су надградња ставова о улози спорта и олимпизма зацртаних у оснивачким полазиштима (Радојевић, Грбовић и Јевтић, 2019). Она одсликавају развој током прошлог века, односно, у њима су садржани хронични изазови спортског покрета и олимпизма, као и потрага за одговорима на свевременске теме, као што су:

1. изазови МОК-а и целокупног спортског покрета и олимпизма о месту и улози спорта у културном (цивилизацијском) развоју, промоцији спорта у друштву, као и у очувању његовог легата;
2. питања значајна за утицај спорта у креирању „активног друштва”, учешће жена, деце и старих у спорту...;
3. тенденције у ширењу капацитета спорта у образовању младих и стицању пословних вештина за 21. век, као и у значају спорта на развој локалне заједнице;

4. недоумице у вези са спортском и професионално-радном каријером спортиста.

Последњем наводу Радојевић и сарадника (2019), са позиције циља овог рада, требало би додати и развојни рад ФИГ, који је опредељујући за развој овог спорта и који је усредсређен на низ области које укључују и (www.fig-gymnastics.com):

- питање професије спорта и занимања тренера, са циљем побољшања знања, вештина и капацитета не само тренера, већ и судија, званичника, лидера и администратора. Посебно је значајан рад на предефинисању пута развоја тренера за одговоре на васпитно-образовне, друштвене, здравствене, тренажно-такмичарске и изазове иновација, на којима се заснивају постигнућа у РГ као олимпијском спорту;
- пружање подршке националним гимнастичким федерацијама у развоју и њиховим напорима да успоставе РГ као значајну спортску грану у својим земљама;
- повећавање броја девојчица које се баве РГ.

Ритмичка гимнастика у Србији – Нацрт развојног пута

Анализа развоја и значаја спорта и/или појединих спортских грана, па самим тим и РГ унутар националног система спорта и друштва се најчешће ради кроз међународну конкурентност такмичарског резултата. Сходно томе, у документу „Национална категоризација спортских грана”, гимнастика (све форме гимнастичког спорта) је разврстана у другу категорију (Службени гласник, 2017). Ипак, за разумевање места, улоге и вредности спорта и појединих спортских грана у 21. веку, опорунија је анализа у односу на наведене генерализације спортског покрета и олимпизма. Стога, сазнајни пут о месту, улози, значају РГ, треба да исходује одговорима на недоумице и изазове контекста, којима се гради одрживост овог спорта у Србији, а међу којима су, за потребе предмета овог рада, изабрани:

- културно-вредносни контекст сагледан кроз васпитно-образовни, друштвени и уметнички значај РГ;
- такмичарски контекст или развој националног резултата и његова међународна конкурентност;
- контекст националне организованости и ефикасности;
- контекст људских и материјалних ресурса на којима се постављају циљеви и остварују

планови (укључује стручне кадрове, надарене спортисте, судије, спортске функционере, истраживаче...);

– пословни контекст који води до економске одрживости.

Када је у питању РГ и разумевање тренутног, али и будућег стања њеног развоја, важно је да се сваки од претходно наведених контекста нађе у анализи која треба да исходује оценом учешћа и значаја у њеној одрживости. Ипак, како је то и развој РГ у међународном оквиру показао, кровни, или онај који има капацитет да повеже претходно наведене контексте, је контекст иновација или капацитета РГ за иницијативе и иновације у свим просторима њеног бића.

Културно-вредносни контекст ритмичке гимнастике кроз образовни систем Републике Србије

Културно-вредносни контекст РГ може се посматрати кроз значај и улогу примене програмских садржаја ове физичке активности у општој и самој физичкој култури, са ефектима на културну антропологију која изучава, између осталог, вежбање са културним и особним националним наслеђем. Ова претпоставка се ослања на успон културе телесности, али и због пораста друштвеног значаја спорта, односно, успех у спорту постао је друштвени успех (Копривица, 2018).

Ритмичка гимнастика, као вид физичког вежбања, пружа велике могућности за формирање широког обима кретних умења и спектра вештина телом и реквизитима, повезаних са музиком (Московљевић и Добријевић, 2018). Из тог разлога, садржаји ритмичке гимнастике нашли су се у Програму физичког васпитања у основним школама Републике Србије. Чињеница је да би поменути садржаји, примењени на одговарајући начин, могли да се примењују и са децом предшколског узраста, јер се показало да ритмичке структуре кретања, повезане са одговарајућом музиком, играју значајну улогу у подстицању учешћа и развоја моторичких вештина код деце овог узраста (Zachoroulou, Tsarakidou & Derri, 2004). Професорка Милица Шепа је указивала: „...да би неговање музичко-ритмичког, повезано са кретањем, требало спроводити од најранијег детињства, али на одговарајући начин према детету и да то треба радити у склопу предшколског физичког васпитања...” (Котуровић, 1990).

Како би се нагласила афирмативна страна ритмичке гимнастике, како у систему спорта, тако и у физичком васпитању и рекреацији, првенствено треба изложити аргументацију тврдње да се она може сматрати базичном спортском граном, заједно са спортском гимнастиком, атлетиком и пливањем (Јевтић, Радојевић, Јухас и Ропрет, 2011) и програмским садржајем који се од најранијег детињства може примењивати, као физичка активност, са децом оба пола.

Ритмичка гимнастика се заснива на разноврсним формама кретања у различитим кинематичким и биодинамичким условима и располаже великим обимом средстава за примену поменутих форми кретања (Московљевић и Добријевић, 2018), чиме се омогућава утицај на повећање адаптивних и стваралачких способности деце, са широким спектром трансфера научених вештина у неком другом спорту (Palmer, 2003).

Програмске садржаје РГ могуће је реализовати у узрасту у којем код деце постоји жеља за тим видом кретања и у којем је таква композиција и координација кретања стимулативна и омогућује достизање правовремених промена на нивоу антропомоторичких способности деце (Московљевић и Добријевић, 2018; Јевтић, Радојевић, Јухас и Ропрет, 2011).

Анализом програма физичког и здравственог васпитања Републике Србије (Анђелић, 2020), уочава се, да би се садржаји РГ, поред планиране/утврђене примене, могли користити на часовима физичког васпитања у сврху преноса културних вредности, као и развоја антропомоторичких способности, пре свега координације, успостављања правилног држања тела, учења технике природних облика кретања (гимнастичко ходање и трчање, положаји на тлу, замаси, учења равнотежних положаја, окрета, оријентације у простору и др.). Све кретне структуре у РГ у својој основи имају захтев за постављањем и вођењем тела кроз биомеханички и физиолошки правилан кретни акт, те се континуираном применом ритмичких вежби може утицати на стварање трајне навике за добрим држањем тела, што уједно доприноси и бољем квалитету живота уопште (Московљевић и Добријевић, 2018).

Вежбање уз музику, код деце предшколског и школског узраста, представља један од бенефита РГ, јер тако часови физичког васпитања могу постати забавни, инспиративни, креативни (Московљевић и Добријевић, 2018). Код девојчица, адекватним садржајима РГ утицало би се на

грациозност, елеганцију и мекоћу покрета, који су карактеристични за женски пол (Московљевић и Добријевић, 2018). Увођењем обавезних програмских садржаја РГ првенствено за девојчице, кроз наставу ФВ, од 1-8. разреда основне и девојке од 1-4. разреда средње школе, стварала би се основа за трансфер вредности РГ на квалитет живота жене за будућност, као вредносне категорије једног друштва. Такође, истиче се значај развијања естетичке компетенције код ученика, како за уметност, тако и за друге садржаје унутар друштва (www.razvionica.gov.rs). Процесом примене активности РГ, код ученика се може развијати способност да препознаје и тежи лепоти сопствених покрета и кретања, да креативно решава моторичке задатке и кроз покрете уз музику изражава емоције, као и да препознаје естетичке елементе спортских достигнућа (Анђелић, 2020; Московљевић и Добријевић, 2018; Службени гласник Републике Србије, 2017). Примена адекватног ритмичког вежбања уз музику са децом оба пола кроз часове физичког и здравственог васпитања, позитивно би утицало на развој општег антропомоторичког статуса деце, на утемељење и стварање позитивних ставова према целоживотној физичкој активности, као вредносних категоријама једног друштва.

Такмичарки контекст ритмичке гимнастике у систему спорта Србије

Иако се највећи број деце, у Србији, налази у учесничком спорту, овај ниво спортског учешћа је изузетно значајан, јер исти окупља велики број девојчица. Учесничко вежбање је од 2002. у Србији веома популарно међу девојчицама и девојкама, због чега се велики број родитеља опредељује за укључивање деце у РГ, јер препознаје њене вредности у општем васпитању (Добријевић, Московљевић и Милановић, 2015). Из учесничке РГ, клубови путем ране идентификације надарености, могу преусмерити девојчице ка категоријаним такмичењима. То свакако није велики број девојчица, с обзиром да се клубови суочавају са недовољним и неодговарајућим материјално-техничким условима за спровођење тренинга. Наравно, не смеју се занемарити ни други чиниоци, пре свега, у делу структуре кадрова и именоване визије, самим тиме и опредељене мисије клуба. Колико је важно трагати за надаренима међу учесницама, толико је, ако не и важније, трагати за талентованим тренерима међу ограниченом броју заинтересованих (Радојевић и сар., 2019).

На преласку ка такмичарској страни РГ, пут сазнања и доношење закључака по предмету овог рада мора кренути од општег (РГ у олимпијском програму и документима Техничког комитета FIG за ритмичку гимнастику – у даљем тексту ТКРГ), ка посебном простору сазнања, као што је ритмичка гимнастика у Републици Србији. Међународна гимнастичка федерација (FIG), као врховно управљачко тело за гимнастички спорт, залаже се за модел основног стандарда управљања развоја свих облика гимнастике широм планете (гимнастика за све, мушка и женска спортска гимнастика, ритмичка гимнастика, трамполина, аеробик, акробатика и паркур). Кроз пример њене структуре и процесе развоја и напредовања, дају се позитивне смернице националним гимнастичким савезима, па и Гимнастичком савезу Србије (у даљем тексту ГСС), као једној од 148 чланица FIG. Она перманентно тежи јачању или побољшању својих правила и прописа, како би се прилагодили тренутним изазовима у којима живимо (www.fig-gymnastics.com). Поменути визија требало би да се нађе у мисији и вредносном оквиру ГСС, па самим тим и Стручног одбора ритмичке гимнастике (у даљем тексту СО РГ).

Међународна гимнастичка федерација (основана 1882) је најстарија међународна спортска организација и партнер олимпијског покрета од Првих игра модерног доба (1896). На Олимпијским играма у Москви (1980) домаћини су челницима Извршног одбора МОК-а, приказали спорт који је настао на њиховом простору и у којем су имали најбоље гимнастичарке света. У наредним корацима је донета одлука да, РГ уђе у олимпијски програм и постане један од олимпијских спортова.

Технички комитет за ритмичку гимнастику ФИГ (у даљем тексту ТКРГ), континуирано, по олимпијским циклусима, ради на ажурирању Судијског правилника, на основу којег се врши оцењивање сложености вештина телом и реквизитама, артистике и прецизности извођења индивидуалних и групних такмичарских састава (Sierra - Palmeiro et al., 2019). Сходно томе, анализа коју врши ТКРГ након олимпијских игара, као исходишта четворогодишњег развоја и стремљења поменути комисије, може се сматрати сврсисходним у правцу разумевања динамике и тенденције развоја у светској РГ (Leandro et al., 2017). Техничка комисија је отворена за мишљења стручњака РГ из целог света, који могу своја позитивна и негативна запажања у претходном циклусу

да предоче ТК и предложи одређене измене или допуне. Правилник ФИГ је „речник”, „буквар”, водећи документ који усмерава развој врхунске РГ (односи се на категорије јуниорки и сениорки „А” ниво). Овим основним документом се ТКРГ, као највише стручно тело, обраћа стручној јавности и усмерава развој РГ, прописује правила којих се мора придржавати светска гимнастичка породица. Правилници за млађе категорије (млађе пионирке, пионирке и кадеткиње), за различите нивое такмичења, према квалитету гимнастичарки, остављени су на јурисдикцију националним савезима. У Србији, за поменуте категорије, постоји три нивоа такмичења („Ц”, „Б” и „А”), са прилагођеним правилницима, према утврђеним програмима технике елемената телом и реквизитима, којима девојчице одређеног узраста морају овладати и којих се морају придржавати сви клубови РГ. Ипак, у односу на праксу ТКРГ, континуиране суштинске анализе и установљење програмских докумената, од значаја за развој такмичарки и тренера различитих узрасних категорија и нивоа, нису реалност у Србији. Другим речима, нема дубинског промишљања о претпоставкама будућег развоја, јер недостаје руковођење овим процесом од националног нивоа ка клубовима.

Очито је да је ТКРГ одређује правила развоја РГ кроз бодовну скалу тежина телом и тежина реквизитима, артистичку и извођачку компоненту састава, који се припремају за сваки олимпијски циклус, али се могу мењати и током истог (Palmeiro et al., 2019; Agopyan & Örs, (2019); Batista, Garganta, & Ávila - Carvalho, 2019; Trifunov i Dobrijević, 2013). Постоје слагања да је овај правац деловања кроз олимпијски циклус и ОИ довео до тога да РГ, из њеног првог или мелиоративног периода развоја (трагање за бићем и самодетерминацијом у свим просторима тренажно-такмичарске, сазнајне и организационе субструктуре), пређе у фазу у којој егзистира као функционална целина - „алгоритам” којим се гради такмичарски резултат и атрактиван спорт, који се разврстава у „Prime Event” догађај на ОИ, што значи да су високо оцењени од релевантних спортских структура, али и од стране публике и гледалаца („Prime Event” су и финала у атлетици, пливању, кошарци, отварање и затварање игара...). Као и сваки други, тако и „алгоритам” РГ обједињује чиниоце којима се гради резултат. Унутар њега су спектакуларне иновације у виртуозности техника телом и реквизитом, како у појединачним вештинама, тако и у укупним спортским перформансама, али и естетска,

артистичка страна такмичарских састава, као и објективност суђења.

Ритмичка гимнастика је комплексан спорт, који захтева висок ниво просторно-временске координације, равнотеже, симетризације и диференцијације покрета, координацију у ритму и темпу, што заједно чини специфичну координацију, која представља индикатор талента при селекцији у РГ (Di Cagno, Battalia, Fiorilli, et al., 2014) и витални део тренинга, неопходан у припреми за такмичења. Према критеријумима за бодовања тежина за олимпијски период од 2013. до 2016. године, група кинеских аутора је извршила детаљну анализу тежина такмичарских састава и утврдила да, стално прилагођавање правила доводи спортисткиње и њихово окружење до потешкоћа у одговору на постулате развоја РГ, јер су они испуњени захтевима, као што су „супер високо, супер лепо, супер узбудљиво, супер окретно, супер стабилно”...Састав мора да има оптимизован избор тежина, уметничку вредност, допадљиву експресију, која води ка јединственом естетском узбуђењу. Кореографија састава мора да употпуни читав такмичарски простор, да буде испуњена динамиком кретања уз разноврсну манипулацију реквизитима. Уједно, она мора да испуни и захтев за прецизно извођење обавезних тежина телом (Wang, Lu, & Sun, 2013). Другим речима, карактеристике РГ и постизање врхунских резултата се одвија кроз иновације које воде до савршенства такмичарских састава.

Да би се неки национални систем РГ кретао ка међународно конкурентном, такмичарски састав мора бити у складу са тренутним захтевима Правилника, уз разумевање његових трендова у простору развоја специфичне моторичке подршке. Да би вежбачице, својим телима, могле да изводе максималне амплитуде одређених тежина у форми скокова, равнотежа, окрета и полуакробатских елемената, посебно је мериторан ниво развоја координационих способности, снаге и брзине, специфичних за РГ (Donti, Bogdanis, Kritikou, Donti, & Theodorakou, 2016; Douda, Avloniti, Kasabalis, & Tokmakidis, 2007; Jastremskaia & Titov, 1999). Дакле, истраживања показују да се у тренажном процесу ритмичарки мора, паралелно са развојем технике, радити на физичкој припреми и развоју специфичних моторичких способности (Moskovljević, Radisavljević, & Dabović, 2009). Анализа врхунских такмичарских састава је показала да велики број ритмичарки широм света, различитог нивоа извођења, генерално има тренд

извођења истих тежина телом у својим такмичарским саставима, што указује на мали недостатак разноврсности у избору елемената телом, којима се граде тежине у скоковима, равнотежама и ротацијама (Agoryan & Ors, 2019; Batista et al., 2019). Оно што у савременој РГ обезбеђује међународно респектабилан резултат су такмичарски састави који се издвајају по иновативним, разноврсним тежинама реквизитима и њихова повезаност са тежинама телом, елементи ризика (DER) који се приказују кроз маштовита висока избацавања и хватове реквизита, као и јединствени уметнички израз састава и прецизност извођења, без, или са што мањим бројем грешака (Leandro et al., 2017; FIG – Code od points, 2017). Управо су то чиниоци у „алгоритму” успешности који праве разлику између изједначених техничких тежина гимнастичарки. Разумевањем ових трендова, стварају се и стратешки предуслови за тренажни контекст и такмичарску одрживост РГ, а то је учење великог броја разноврсних техничких елемената – тежина у погледу кретања тела и руковања реквизитима (Добријевић, Московљевић и Пуреновић-Ивановић, 2019) и рад на кореографској и физичкој припреми (Карпенко, 2003; Jastrjemskaia i Titov, 1999).

Филозофија развоја и начин спровођења политике ТКРГ, могао би да се, у прилагођеном виду, примењује на нашим просторима, где би тренери, судије и други стручњаци, на крају текуће године, упућивали своја стручна запажања СОРГ ГСС, који би на основу тих сазнања и генералних упутстава од ФИГ, припремао стратегију за наредну такмичарску годину. Приметно је да се у српској РГ не одвија перманентна стручна комуникација између СО, односно недостају јавни позиви тренерима, судијама, клубовима, кореографима..., да отворено изнесу своје мишљење о квалитету, резултатима, ефектима рада и напредовања српске ритмике на свим нивоима, од учесничке до врхунске. Такође, требало би да шира стручна јавност буде упозната са критеријумима за избор такмичарки, тренера и судија који ће представљати Србију на међународној сцени. У контексту наведеног, може се приступити оцени унутрашње ефикасности СОРГ ГСС, чиме би се дошло до закључка о степену организационе инертности и такмичарској конкурентности, у процесу одрживости РГ у Републици Србији.

И поред недовољних материјално-техничких услова за спровођење тренажно-такмичарског процеса у Србији, тренери са највишом „црвеном”

тренерском лиценцом (9 тренера у 2020), изузетно стручно раде са најквалитетнијим ритмичаркама на њиховом путу развоја до врхунског резултата. Поставља се питање маргине, бодовног скорана након којег ће се такмичарски састав сматрати перспективним за врхунски резултат. Овај други, дакле врхунски, је одређен расписом или критеријумима за дато врхунско такмичење (светско првенство, ОИ, европско првенство). Оно што је приметно је то, да не постоји стратегија поменутог процеса евалуације на националном нивоу, већ се тај процес спортске мисије, националне организације, ка врхунском спортском постигнућу одиграва само унутар клубова.

Тренери, кроз облике/видове формалног, неформалног и информалног образовања прате трендове развоја РГ у свету. Иако се често помиње констатација да Србија има талентоване девојчице, поставља се стручно питање: Зашто се не постижу бољи резултати, како они у учесничком, тако и они у такмичарском простору? Одговор би се могао наћи у парадигмама развоја резултата: (и) правремености отпочињања вежбања, (и) физичкој описмењености, (и) комплементарним ефектима других форми физичке активности, (и) довољности броја тренажних сати у спортским салама (и) тренери и друге професије. Ово су само неки, али не и усамљени разлози што српске гимнастичарке у индивидуалним саставима (и групним саставима), не остварују боље резултате и имају дисконтинуитет наступа комплетне репрезентације на међународној сцени. Остали услови, које наше гимнастичарке немају, а потребни су за планирање постизања врхунског резултата су и: опрема за брз опоравак после тренинга, посебна медицинска нега, присуство читавог тима стручњака у окружењу спортисткиња (психолог, нутрициониста, физиотерапеут, тренер-кореограф, балетски педагог, кондициони тренер-специјалиста за РГ), прилагођен програм образовања и школовања (наставак школовања након прекида услед спортских обавеза) и/или професионална оријентација након завршетка спортске каријере.

Тренерска организација

Међународна гимнастичка федерација, у оквиру стратегије „Едукација & Развој”, промовише потпрограм „FIG Academy Programme”, усмерен према образовању тренера и судија. Овај програм садржи три нивоа усавршавања тренера националних федерација. Семинари трају седам дана са распоредом од 1/3 теоријских и 2/3 практичних

предавања. Предавачи су експерти за дати методички и тренажни ланац. На основу резултата похађања академије, ФИГ је оставила националним савезима да одреде ниво тренерске лиценце завршеним полазницима (www.fig-gymnastics.com). У Србији је у 2019. био регистрован 81 тренер ритмичке гимнастике и то: 11 са црвеном лиценцом (од тог 3 заслужна тренера), 16 са плавом, 24 са жутом и 30 са белом лиценцом. Чињеница је да Стручни одбор РГ ГСС годишње организује минимум по два тренерско-судијска семинара, којима се потврђују лиценце, као и да ови семинари, па и сам број слушалаца, нису довољно осетљиви према посебним питањима узрасних категорија такмичарки. Недостају технички семинари интерпретативног карактера вежбачица, трансфера моторичких способности у рутину и такмичарски ефикасну вештину... Требало би омогућити да сваке године, дозвољен број тренера из Србије, узме учешће на ФИГ тренерским академијама и семинарима. У нашој средини осећа се недостатак тренерске организације, која никада није ни постојала. Требало би је оформити унутар СО РГ ГСС, са задацима афирмације занимања тренера РГ у 21. веку. Ритмичка гимнастика као да није препознала бит свог развоја, као ни окружење које води до успеха. У том смислу, нема довољне сарадње са академским институцијама, на којима постоје наставници, који се у педагошком и научном смислу баве истраживањима у РГ и високим образовањем за занимања у спорту и физичком васпитању (Београд, Ниш, Лепосавић, Нови Сад). Приметно је да се и мањи број девојака опредељује за стручно усмеравање ка РГ (основне струковне и основне академске студије), највероватније због статуса овог спорта у нашем друштву и егзистенцијалне неизвесности коју носи са собом занимање у спорту. Већи број девојака се, након дугогодишње спортске каријере, опредељује за тренерски позив са најнижим нивоом оспособљавања за оперативног тренера. Такође, на основу комплексности РГ као спортске гране и досадашњег искуства, осећа се потреба за специјалистичким усмеравањем у образовању тренера РГ, кроз које би се образовали тренери-специјалисти за индивидуалне саставе - групне саставе, односно за рад са девојчицама предшколског и млађег школског узраста, односно за физичку припрему, кореографску и балетску припрему. Претпоставке изградње врхунског резултата у Србији најчешће су одговорност главног тренера, што је изузетно напоран и стресан посао и немогућа мисија у контексту остваривања

међународно признатих резултата на дуге стазе. На основу свега реченог, може се закључити да академске студијске програме спорта треба усмерити ка образовању младих стручњака да, кроз своју професију, занимања, иновације и нове полове, одрживо афирмишу личне и друштвене вредности спорта (Радојевић и сар., 2019).

Међународна конкурентност резултата

Србија у наступима индивидуалних такмичарки на међународној сцени има континуитет наступа са минимум 1 вежбачицом (неповољна ситуација), или максимум 3 вежбачице које чине екипу (повољна ситуација). Наше такмичарке се, с обзиром на квалитет, резултате и бодовни скор, као израз вредности српских такмичарки на међународној сцени, тренутно налазе у мање квалитетним групама на светским и европским првенствима. Ова чињеница о учешћу на светским и континенталним такмичењима се може именовати као обезбеђено учешће по принципу универзалности - доступности такмичења свим чланицама ФИГ. Како год, важно је одржавати континуитет наступа такмичарски из Србије на европским и светским првенствима, али је и потребно дугорочно мислити на напредовање у пласману наших такмичарки на поменутих такмичењима и враћање српских гимнастичарки, по пласману, у прву трећину (пласман до 30-40. места). За успешно позиционирање једне националне организације у свету РГ, неопходно је да у дужем временском периоду има наступе на великим међународним такмичењима у индивидуалним, али и групним саставима. Што се тиче групних састава „А” нивоа и наступа на међународној сцени, Србија нема континуитет. Давне 1991. на Светском првенству у Атини Југославија је имала изузетно запажен наступ (13. место од 18) групног састава, који је био састављен од српских гимнастичарки из Београда. Међутим, ту се прича завршава, све до 2012. када се први пут, у државно независној Србији, отпочело са радом и формирањем јуниорског групног састава, који је наступио на Европском првенству у Бечу (18. место од 24 екипе). Само појављивање ритмичарки из Србије на такмичењу у групним саставима, после две деценије и пласман, може се сматрати успехом. Године 2017. Србија је имала још један наступ са јуниорском екипом на Европском првенству у Будимпешти (Мађарска). На Светском првенству у Софији (Бугарска), 2018, Србија се први пут појавила у комплетном саставу, што значи

са наступом сениорског групног састава (први пут у историји српске РГ) и наступом јуниорки у индивидуалном такмичењу. У свету РГ, наступи репрезентација у комплетном саставу, на великим међународним такмичењима, доприносе такмичарској афирмацији чланице ФИГ и њеном успешном позиционирању на светској мапи. У том процесу мора постојати континуитет и тренд, који ГСС, с обзиром на неповољне услове за иновативну методичку РГ и оптималан тренажни процес, тешко да може да планира. Сви клубови РГ у Србији негују рад на групним саставима „Ц” и „Б” нивоа. И ту се враћамо на чињеницу из првог дела овог чланка, а која се тиче ефеката приметне комерцијализације овог спорта, која је временом довела до тога да се као опортуно прихвати одсуство руковођења од стране врха ГСС (принцип *top-down*) и свој развој покушава да реализује по принципу одоздо-нагоре (*bottom-up*), од партикуларних интереса појединих чланица и неформалних група ка целини организације. Сходно томе, нису само адекватни материјално-технички услови, као и стручни кадрови фактори за одређење успеха, како се то може чути у јавном дискурсу. То су и питања културе организације и управљања, као и принципи усмеравања комерцијалних клубова да развијају кадрове и програме за тренажни процес и континуирану детекцију-идентификацију-селекцију најквалитетнијих девојчица.

Поред наведеног, ограничавајућим факторима развоја и одрживости РГ, о којима се ретко размишља, припадају: организациона инертност, одсуство лидерства, недостајући иновативни и инвентивни карактер програмских докумената. Ритмичка гимнастика, којом доминирају жене, као да не препознаје интуитивну, суштинску страну овог пола. До успеха у спорту, који је Prime Event на олимпијским играма, не долази се партикуларним деловањем!

Судијска организација

Ритмичка гимнастика је спорт у којем се победа, односно такмичарски резултат остварује савршенством, прецизношћу и тачношћу покрета/кретања, дакле спортско-техничким мајсторством. Да би гимнастичарка била успешна, њена техника телом и реквизитима, усклађена са музиком, мора бити на изузетно високом нивоу. Такмичарски резултат се изражава судијском оценом, а извођење техничких вештина мора бити у складу са Правилником ФИГ. Судије морају добро да познају правила, што представља објективну

компоненту суђења. Али, постоји и субјективна компонента, јер су судије жива бића, која у кратком временском интервалу, колико трају састави, морају да испоље добру перцепцију и концентрацију и што објективније примене правила и процене такмичарских састава. Судије, у спорту квалитативног оцењивања, каква је РГ, имају велики значај за мериторно вредновање напретка и компарацију такмичарских састава са планираним исходима. Улога судија је од приоритетног значаја, како за сам квалитет националног и међународног програма, тако и у делу испуњавања очекивања одрживог развоја. Стога је, у читавом систему, њихова одговорност и већа.

Понекад је обичним гледаоцима тешко да разумују начин суђења и оцењивања у РГ, због наизглед компликованог Правилника. Међутим, када се он ближе анализира, примећује се, да се ова гимнастичка дисциплина ослања на јасне и једноставне принципе и правила, која су састављена са циљем унапређења креативности гимнастичарки и очувања објективности суђења.

У 2020. у Србији је регистровано 63 лиценциране суткиње РГ (7 са FIG „Brevet” звањем, док су остале, националне суткиње, 1. и 2. нивоа). И у овом делу функционисања постоје проблеми: судијска организација не постоји од 2012, а самим тим не постоје ни критеријуми за избор суткиња за међународна и значајна национална такмичења; не постоји анализа суђења након одржаних такмичења националног нивоа, на основу којих би судије, према утврђеним правилима могле да напредују; мора се водити рачуна и о суткињама са највишим међународним звањем, које би морале да имају током године одређен број међународних суђења, како би могле да потврде своју лиценцу или напредују.

Контекст партикуларности програмске организованости

Ритмичка гимнастика је спорт ране специјализације. Девојчице започињу са тренирањем већ од 5-6. године и тренажни процес, у дугорочном планирању, може трајати и 10-15 година (Карпенко, 2003). Као таква, РГ захтева систематизован и специфичан тренажни процес према изградњи такмичарског резултата у млађој узрасној категорији девојчица. Стога је велика одговорност на тренерима, стручњацима и родитељима, који управљају системом спровођења тренажног процеса, у смислу правилног физичког, социјалног, психичког и академског развоја. Према Правилнику

ФИГ, вежбачице у РГ већ са 16 година улазе у сениорску категорију и у адолесцентском узрасту остварују врхунске спортске резултате, који се у већини спортова постижу тек у зрелијем узрасту добу. У последњој етапи у дугорочној припреми ритмичарки, која се у теорији зове „фаза спортске дуговечности” (Карпенко, 2003), предвиђено је да се гимнастичарке, након дугогодишњег тренирања, усмеравају на бављење РГ кроз друге облике активности (тренер, судија, кореограф, новинар, службено лице у савезу, клубу, итд). Стручни одбор РГ ГСС, између осталог, требало би да се бави и планом развоја каријере девојака, које би желеле, након дугогодишњег бављења РГ, да се укључе у рад тела и клубова ритмичке гимнастике. Планирање развоја, по принципима дугогодишњег бављења, могло би се посматрати у контексту одрживог развоја РГ, с обзиром да учешће бивших такмичарки чини додатну вредност и постулат је развоја спортске организације.

У српској РГ, у репрезентацији Србије су наступале и такмичарке „увезене” из других спортских система, које су такмичиле (2014/15; 2019/20) на великим међународним такмичењима. То су девојке са српским држављанством, које из породичних разлога живе и тренирају у Русији и самим тим су у предности у односу на „домаће” гимнастичарке. Показало се да је то имало „инстант” позитиван ефекат на побољшање резултата српских ритмичарки на међународној сцени, али истовремено није остварен општи напредак РГ у Србији.

Величина организације као оквир за нови спортски и пословни контекст

У Београду је 2009. године одржана Универзијада, са учешћем једне српске такмичарке у ритмичкој гимнастици (Снежана Паунић), што је заиста било афирмативно за овај спорт. Као домаћин, националној организацији су дониране опрема и реквизити (теписи, носачи и шипке за балет, музичке линије), који су подељени клубовима и свакако су, бар мало, допринели побољшању тренажних и такмичарских услова. Током 2009/10. у Србији је било регистровано 16 клубова са 114 такмичарки, и то: 41 у индивидуалном „А”, и 79 у „Б” програму. У групном „Б” програму такмичило се 53 екипе из 12 клубова и у групном „Ц” програму 54 екипе из 16 клубова са укупно 762 девојчице. „Ц” ниво је ниво учесничке РГ, која чини базу сваког клуба. Стога је разумљив и тако велики број девојчица које су наступале на такмичењима.

Значајно би било да сви клубови, у континуитету имају масовну базу, јер је она неопходна за препознавање и развој врхунских вежбачица. Чињеница је да је српска РГ у протеклих десет година (2010-2020) напредовала у погледу омасовљења овог спорта не само у Београду, већ и у другим градовима широм Србије, како по питању броја девојчица које се баве РГ, тако и по питању тренера и судија.

Из Извештаја СО РГ ГСС за 2019. може се видети да у Србији егзистира 31 клуб, од којих је 28 активно учествовало у систему такмичења. Регистровано је укупно 336 ритмичарки, од којих 189 за индивидуални „А” и „Б” програм. Од регистрованих, на првенствима Србије у „А” програму је узело учешће 27 такмичарки, а у „Б” програму 109 такмичарки. У групним саставима „Б” програма учествовала су 23 клуба са 88 екипа и преко 400 вежбачица, а у „Ц” програму 22 клуба са 147 вежбачица. Примећује се да је већи број девојчица које се такмиче у групним саставима „Б” и „Ц” нивоа што је и разумљиво, јер су на том нивоу, и у техничком и у моторичком смислу, нижи критеријуми успешности, него на „А” нивоу. Евидентно је и афирмативно да је, за једну деценију, дошло до повећања броја градова у Србији у којима постоје клубови РГ (са 8 на 14), као и укупног броја регистрованих такмичарки. Београд је и даље центар најквалитетније РГ са највећим бројем клубова (8), за њим следе Нови Сад (5) и Ниш (3), Пирот (2), док остали градови имају по 1 клуб (Ужице, Свилајнац, Трстеник, Крушевац, Младеновац, Параћин, Крагујевац, Панчево, Сремска Митровица и Суботица).

ОКВИР ОДРЖИВОСТИ РИТМИЧКЕ ГИМНАСТИКЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Стање ритмичке гимнастике у Републици Србији захтева наставак даље суштинске, каузалне, функционалне анализе... постојећег учесничког, тренажног, такмичарског, организационог и руководећег статуса и праксе, а са циљем Новог контекста одрживог развоја коме, поред горе наведеног припада и:

- I. Деловање по дубини потенцијалне корисничке базе, и то кроз афирмацију квалитета програмских садржаја ритмичке гимнастике и плеса у образовном систему и са циљем овладавања програмима физичке писмености. Поменути садржаји би

- се обавезно користили у настави физичког васпитања, са децом оба пола од 1-8. разреда, са посебним нагласком на млађем школском узрасту, од 1-4. разреда. Иако се деца у Србији, веома рано, већ са 7-8 година, укључују у организовано бављење спортом, бенефит би био да се кроз редовне часове физичког и здравственог васпитања, деца сусретну са разноврсним ритмичким структурама кретања телом и реквизитима, који се изводе уз музику. На тај начин би се афирмисала бит ритмичких кретања у физичкој писмености ученика, док би се у следећем кораку, природним путем, кроз школу, један број девојчица заинтересованих за даље учешће усмеравао ка клубовима. Организациони континуум претпоставка развоја РГ на чијем почетку су координационе вежбове активности, као постулат физичке писмености и основа интеграције са националним и културним садржајима.
- II. Рад у националној спортској организацији кроз профилисање ефикасности њених организационих, управљачких и стручних структура. Планска документа и стратегија територијалне заступљености свих форми гимнастике, са садржајима ритмичке, захтевало би специјализацију занимања за питања школске ритмичке гимнастике. Овим изазовима највише би одговарали наставници физичког и здравственог васпитања као лидери организовања, у неким случајевима и као тренери у гимнастичким клубовима. Јасни критеријуми и методе рада, са јасним критеријумима постигнућа, као и моделом интринзичне мотивације, биле би претпоставке у надлежности Гимнастичког савеза Србије, али и предмета Ритмичка гимнастика на академским институцијама. Дакле, нови и савремени студијски програми и корпоративно образовање (повезаност академског са струком и занимањем) су претпоставка одрживости за реализовање квалитетних програма ритмичке гимнастике.
- III. Формирање националног гимнастичког центра за тренинг, разраду методике тренинга, обучавање тренера, међународну сарадњу, контролна такмичења... Чињеница је да, без специјализованих простора за ритмичку гимнастику, са већим бројем фиксираних тепиха са подијумом, балетских држача и огледала, који би 24 сата, седам дана у недељи били намењени клубовима и репрезентативним селекцијама, нема напретка у методици тренинга, самим тиме ни на међународној сцени.
- IV. Успостављање рада тренерске и судијске организације унутар Стручног одбора ритмичке гимнастике Гимнастичког савеза Србије, као и формирање Одбора по угледу на ФИГ, који би, заједно са комисијама и телима, радили на изради националних планова и програма за све нивое ритмичке гимнастике, од учесничког, образовног, такмичарског до врхунског.
- V. Детерминација научног система, који подржава развој ритмичке гимнастике, је претпоставка делегирања одговорности у, и из простора спортских наука. Ово је корак којим се избегава партикуларни поглед на везу између науке и неког спорта и који се налази унутар размишљања, како истраживача, тако и тренера. Као опортунa се намеће сарадња Стручног одбора ритмичке гимнастике Гимнастичког савеза Србије са академским институцијама из области спорта и физичког васпитања, али и са оним из простора уметничких професија и високо специјализованих занимања. Акредитација научних институција је висок изазов, због чега би оне морале да детерминишу јасне критеријуме развојног и врхунског спортског резултата, као и чиниоце ефикасног спортског организовања и друштвених вредности које се обезбеђују кроз спорт. Другим речима, Теорији ритмичке гимнастике, као кровној истраживачкој философији, не могу одговарати недовољно диференцирана теорија (наука), методе истраживања и истраживачки тимови.
- VI. Контекст људских и материјалних ресурса је изузетно важна ставка националне организованости и ефикасности у креирању популарности ритмичке гимнастике, постављању циљева, остваривању планова и резултата на међународном нивоу. Медији, како писани тако и дигитални, као и све друге форме јавног оглашавања, пропаганде и промоције, засноване на био-психо-социјалним ефектима ритмичке гимнастике на девојчице, девојке и жене, морају се наћи у агенди деловања националне организације.

VII. Разрада плана и програма мобилности и међународне сарадње свих занимања и професија, укључених у план одрживог развоја ритмичке гимнастике у Републици Србији.

ЛИТЕРАТУРА

1. Agoryan, A., & Örs, B. S. (2019). An analysis of variations in body movement difficulty of 2016 Olympic Games rhythmic gymnast candidates. *International Journal of Performance analysis in Sport*, 19, 3, 417-434.
2. Анђелић, М. (2020). *Садржаји ритмичке гимнастике у програмама физичког васпитања балканских земаља* (Мастер рад). Универзитет у Београду, Факултет спорта и физичког васпитања.
3. Batista, A., Garganta, R., & Ávila-Carvalho, L. (2019). Body difficulties in rhythmic gymnastics routines. *Science of Gymnastics Journal*, 11(1).
4. di Cagno, A., Battaglia, C., Fiorilli, G., Piazza, M., Giombini, A., Fagnani, F., ... & Pigozzi, F. (2014). Motor learning as young gymnast's talent indicator. *Journal of sports science & medicine*, 13(4), 767.
5. Добријевић, С., Московљевић, Л., и Тијана Пуреновић Ивановић (2019). Структура тежина реквизитима у саставима елитних такмичарки у ритмичкој гимнастички. У. Ж. Рајковић, Д. Митровић, В. Милошевић и В. Милетић (ур.), *Зборник сажетјакаса Међународне научне конференције „Ефекти примене физичке активности на антрополошки статус деце, омладине и одраслих“*, (стр.58-59), Београд, Факултет спорта и физичког васпитања.
6. Dobrijević, S., Moskovljević, L. i Milanović, I. (2015). Značaj uključivanja devojčica mlađeg školskog uzrasta u rekreativni program ritmičke gimnastike. U G. Kasum i M. Mudrić (ur.), *Zbornik radova sa Međunarodne naučne konferencije „Efekti primene fizičke aktivnosti na antropološki status dece, omladine i odraslih“* (str.418-423). Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
7. Donti, O., Bogdanis, G. C., Kritikou, M., Donti, A., & Theodorakou, K. (2016). The relative contribution of physical fitness to the technical execution score in youth rhythmic gymnastics. *Journal of Human Kinetics*, 51(1), 143-152.
8. Douda, H., Avloniti, A., Kasabalis, A., & Tokmakidis, S. P. (2007). Adaptations on physical performance characteristics after a 6-month specific training in rhythmic gymnasts. *Medical problems of performing artists*, 22(1), 10.
9. Jastrjemskaia, N., & Titov, Y. (1991). *Rhythmic gymnastics*. Human Kinetics 1.
10. Јевтић, Б., Радојевић, Ј., Јухас, И., и Ропрет, Р. (2011). *Дечији спорти и праксе до академске обласи*. Универзитет у Београду, Факултет спорта и физичког васпитања.
11. Карпенко, Л. А. (2003). *Художественная гимнастика*. Москва: Всероссийская федерация художественной гимнастики, Санкт-Петербургская Государственная Академия физической культуры имени П.Ф. Лесгафта.
12. Копривица, Ч. (2018). *Номо Махимум*. Елементи философије спорта. Београд: Укронија.
13. Котуровић, Б. (1990). Милица Шепа и њен приступ у примени естетске – ритмичке гимнастике у физичком васпитању. *Годишњак*, 1, 16-19.
14. Leandro, C., Avila-Carvalho, L., Palmeiro E. S., & Arce, M. B. (2017). Individual exercises in rhythmic gymnastics: Variety and diversity. *Apunts. Educacio Fisica i Esports*, 128, 92-107.
15. Мандарић, С., & Московљевић, Л. (2019). Вежбе и студије Маге Магазиновић у програмским садржајима плесова и ритмичке гимнастике 21. века. У В. Обрадовић Љубинковић (ур.), *Зборник радова са Интердисциплинарној скупи Удружења балетских уметника Србије*, 71 – 82.
16. Мијатов, Н. (2019). Спорт у служби социјализма: Југословенско искуство 1945–1953. Неодјављена докторска дисертација. Универзитет у Београду, Филозофски факултет.
17. Јухас, И. (2018) *Факултетски спорти и физичког васпитања 80 година (1938 – 2018)*. Београд. Факултет спорта и физичког васпитања.
18. Moskovljević, L., Radisavljević, L., & Dabović, M. (2009). Relation between motor abilities and a performing of fundamental elements in rhythmic gymnastics. In: Stojiljković, S. & Dopsaj, M. (eds.). *Proceedings, FISU Conference 25 th Universiade „The role of University sports in education and society – a platform for change“*. Faculty of spot and physical education, Belgrade, 196-204.
19. Moskovljević, L. (2013). *Faktori uspešnosti usvajanja programskih sadržaja ritmičke gimnastike kod osoba različitog pola* (Neobjavljena doktorska disertacija). Beogradu. Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.

20. Moskovljević, L. , & Dobrijević, S. (2018). *Teorija i metodika ritmičke gimnastike*. Beograd, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
 21. Palmer, H. C. (2003). *Teaching rhythmic gymnastics: a developmentally appropriate approach*. Human Kinetics.
 22. Радојевић, Ј., Грбовић, М., & Јевтић, Б. (2019). Академски студијски програми и школовање за професију спорт, занимање спортски тренер. *Физичка култура*, 73, 1, 89 -105.
 23. Sierra-Palmeiro, E., Bobo-Arce, M., Pérez-Ferreiros, A., & Fernández-Villarino, M. A. (2019). Longitudinal study of individual exercises in elite rhythmic gymnastics. *Frontiers in psychology*, 10, 1496.
 24. Trifunov, T., & Dobrijević, S. (2013). The structure of difficulties in the routines of the best world and serbian rhythmic gymnasts. *Fizička kultura*, 67(2), 120-129.
 25. Fédération Internationale de Gymnastique – FIG (2017). *Code of points 2017-2020, Rhythmic gymnastics*. Available at <http://www.fig-gymnastics.com/site/rules/disciplines/rg>
 26. Šantić, J. (2000). *Maga Magazinović – Luk vekova, u Magazinović, Maga. Moj život*. Beograd: Clio.
 27. Wang, M., Lu M., & Sun, X. (2013) Structural characteristics of the rhythmic gymnastic difficulty system examined from the perspective of the new rules. *Journal of Physical Education/Tiyu Xuekan* (20) 5: 117.
 28. Zachopoulou, E., Tsapakidou, A., & Derri, V. (2004). The effects of a developmentally appropriate music and movement program on motor performance. *Early Childhood Research Quarterly*, 19(4), 631-642.
- Документа и Интернет странице**
29. Гимнастички савез Србије (2010). Извештај Стручног одбора ритмичке гимнастике за 2009/10. годину. Београд
 30. Гимнастички савез Србије. (2020). Извештај Стручног одбора ритмичке гимнастике за 2019. годину. Београд
 31. Службени гласник Републике Србије (1991). *Правилник о наставном плану и програму основног образовања и васпитања*. Просветни гласник, 2, Београд.
 32. Службени гласник Републике Србије (2004). *Програм физичког васпитања за основне школе*. Просветни гласник, 10, Београд.
 33. Службени гласник Републике Србије (2017). *Програм физичког и здравственог васпитања за пети разред основне школе*. Просветни гласник, 6, Београд.
 34. Службени гласник Републике Србије (2017). *Национална категоријација спортиста*. Београд.
 35. Међународни олимпијски комитет: www.ios.com
 36. Међународна гимнастичка федерација: www.fig-gymnastics.com
 37. www.razvionica.gov.rs

Примљен: 15.08. 2020.
Прихваћен: 25.09. 2020.
Online објављен: 01.12. 2021.

RHYTHMIC GYMNASTICS IN SERBIA - FROM SUCCESS TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGY¹

GIMNASIA RÍTMICA EN SERBIA – DEL ÉXITO A LA ESTRATEGIA DE „DESARROLLO SOSTENIBLE“

Lidija Moskovljević

Faculty of Sports and Physical Education, University of Belgrade, Serbia

Abstract

The topic of the paper is the academic approach to participation and competition in the top rhythmic gymnastics, in Serbia. This cognitive approach is triggered by the need to capture the challenges of sustainable development (professional, organizational, personnel and academic), which are believed to be a solution that could promote competitiveness and the Olympics perspective, further affirm the educational and social significance of this attractive and beneficial sport and implement the knowledge of modern theory and practice in development of rhythmic gymnastics. The sustainability of rhythmic gymnastics in Serbia may be correlated with the basic system principles and its values as a sport and physical activity for a wide range of practicing and competing participants, as well as through academic support of interdisciplinary and multidisciplinary knowledge applied to the significance of the rhythmic gymnastics for both the individual and society.

Key words: RHYTHMIC GYMNASTICS/ ORGANIZATION/ SUSTAINABLE DEVELOPMENT/ SERBIA

Extracto

El objeto del trabajo es el contexto de la gimnasia rítmica de participantes y competiciones, hasta la gimnasia rítmica superior, en el espacio de la República de Serbia, visto y analizado a través de su base académica. Tal enfoque cognitivo es generado por la necesidad de presentar en un lugar los desafíos del desarrollo sostenible (profesional, organizativo, de cuadros y académico) para los que se cree, que su solución podría “desbloquear” la concurrencia competitiva y la perspectiva olímpica, afirmar adicionalmente la importancia educativo-didáctica y social de este deporte atractivo y útil, como también completar la vía de desarrollo de la gimnasia rítmica con los conocimientos de la teoría y práctica contemporánea. La sostenibilidad de la gimnasia rítmica en Serbia puede ser condicionada por las configuraciones generales del sistema y sus valores como deporte y movimiento corporal para un grupo de usuarios más amplio y más estrecho, características que surgen de su lado participativo-de masa y de entrenamiento-competición, como también por el apoyo académico al marco de conocimiento interdisciplinario y multidisciplinario, con las conclusiones en el espacio de importancia del contenido de la gimnasia rítmica para un individuo y para la sociedad.

Palabras claves: GIMNASIA RÍTMICA / ORGANIZACIÓN / DESARROLLO SOSTENIBLE / SERBIA

INTRODUCTION

Rhythmic gymnastics (RG) belongs to the group of artistic sports, dominated by aesthetically shaped, expressive, graceful movements and softness of movement (Moskovljević and Dobrijević, 2018) inherent to a female, her intuition, movement lyrics, expression, and creative-artistic side of her being. It is a unique

sport among the Olympic sports with female competitors only. In 1962, as Modern Gymnastics it became part of the gymnastics family, under the auspices of the International Gymnastics Federation (FIG). The First World Cup was held in Budapest (1963), and the First European Championship in Madrid (1978). Although the demonstration of group events within sports gymnastics was at the Olympic Games in

¹ Interpretation of the United Nations definition of sustainable development in the subject of this article as: Development that meets the needs of the present, without compromising the needs of future generations in the part of educational, participatory and competitive (to top sports results) in rhythmic gymnastics.

Melbourne (1956), it only became a full member of the Olympic program from the Los Angeles Olympics (1984) in individual competition disciplines, i.e. in group competitive disciplines at the 1996 Atlanta Olympics. Therefore, "rhythmic gymnasts" compete in two different programs, individually and in a group exercises (5 gymnasts). The competition takes place in a defined space and for a limited period, during which body movements intertwine in the form of gymnastics - semi-acrobatic, dance, ballet elements and manipulative skills with apparatus rope, hoop, ball, clubs, ribbon tape), bound by music (Moskovljević and Dobrijević, 2018; Leandro, Palmeiro & Arce, 2017; Sierra-Palmeiro, Bobo-Arce, Pérez-Ferreirós, & Fernández-Villarino, 2019). The competition event is evaluated by two panels of judges, namely: panel D, in charge of determining the number and value of difficulty (body difficulty apparatus difficulty and dynamic elements with rotation) and panel E, which evaluates the performance technique (artistry and technical errors).

In the wider social context, RG is recognizable as a sport intended exclusively for girls and young women. However, the fact is that the process of gender equality in all spheres of life, even in sport, is present, and since the beginning of the 21st century, sporadically, there have been some male RG competitions, in this, until recently unique sport for women (Moskovljević and Dobrijević, 2018; Moskovljević, 2013). The International Gymnastics Federation officially recognizes only the female RG.

Everywhere in the world, and also in the Republic of Serbia, the contents of the RG are promoted, developed, and applied as a mass and competitive sport. Its dance and above all highly coordinated body movements and apparatus manipulation are also recognized in educational field, which is why they are integrated into the Physical and Health Education Program in primary and secondary schools, with students of both sexes (Moskovljević and Dobrijević, 2018; Official Gazette of the Republic Serbia 1991, 2004, 2017). In accordance with the stated exercising (motor learning) and educational being (social, health, affective learning...), the sustainability of RG from the title of this article results from: a) basic system settings and values of RG as a sport and physical movement for wide range of participants; b) features of the RG arising from its participation-sports and training-competition side and c) academic support of the interdisciplinary and multidisciplinary framework of knowledge with conclusions about significance of the content of the RG on the individual and

society. Accordingly, the topic of the paper is the RG context including participatory, competitive, and top rhythmic gymnastics, in the territory of the Republic of Serbia, observed and analyzed through its academic basis. This cognitive approach is generated by the need to present both the challenges of sustainable development (professional, organizational, personnel and academic), which the author believes to be the solution that could promote competitiveness and the Olympic perspective, to further affirm the educational and social significance of this attractive and beneficial sport, and to complete the development path of RG with the knowledge of modern theory and practice. **The aim** of this paper is to clarify in an explanatory and prescriptive way: a) identified factors of sustainable development of rhythmic gymnastics in the Republic of Serbia, b) facts important for the integrity of the perception of both mass participation and training-competitive aspects of rhythmic gymnastics and c) continuous changes through the learning process, both of the RG actors and the academic community. Therefore, **the problem of this paper** are the challenges of RG sustainability in the Republic of Serbia, by specifying the facts and factors of its biomotor, psycho-social, health, artistic, training-competitive, educational and organizational context.

RHYTHMIC GYMNASTICS IN THE STATE-POLITICAL AND DISCONTINUITY OF THE NATIONAL SPORTS SYSTEM

The development of rhythmic gymnastics in Serbia, firstly as a physical activity, and then as a sports discipline, can be observed in the context of a number of factors and the most relevant for this paper include those regarding the establishing national sports system.

After the Second World War, the Yugoslav Association of Physical Culture (FISAY) took care of sports in Yugoslavia. An umbrella political and sports organization composed of the Committee for Physical Education of the Government of the Federal People's Republic of Yugoslavia and the Physical Education Association of Yugoslavia were established. At the Second FISAY Forum, held in 1948, a new organization for the realization of the versatility of citizens was established - the Gymnastics Federation of Yugoslavia (GSY). The attempt was made to solve the problems faced by the state, political, youth, trade union, as well as the top anti-fascist women's organization, which concerned the limited acceptance of physical culture

and exercise among the citizens of the state of that time, by establishing a new organization, to ensure the development of versatility, but not to deal with issues of competitive - gymnastic sports, as we understand and cherish it today. The Sports Gymnastics Association was in charge of the sports matters. The Gymnastics Federation of Yugoslavia was an organization in charge of general physical education (GPE), which in 1952 was renamed the Federation for Physical Education "Partizan".

The programs of the GSY at that time included numerous skills and disciplines (running, swimming, throwing, skiing) taken over from various sports. The goal of this organization was to create a special and unique model of Yugoslav exercising. The previous models of organizing physical activity, for the purpose of versatility, had failed (Physical culture badge), and had been abandoned, due to lack of personnel, space, programs, but, above all, absence of civil interest in the prescribed forms of physical activity. It was not possible to accomplish the 1950s GSY mission without personnel, and the first support was provided by the members of the "Sokol" system of organization and exercising, abandoned by the state, political, educational and physical culture authorities, conceptually, organizationally and politically of that time. The remnants of "Sokol", along with other "reactionary" (from the point of view of the new government) physical culture organizations, were dissolved, and all property was handed over to new sports clubs or the Yugoslav People's Army, signed by Aleksandar Ranković (Mijatov, 2019). However, under the auspices of GSY, PE teachers, educated at European schools for artistic movements, dance and aesthetic gymnastics, members of 'Sokol' gymnastics societies, implemented the idea of gymnastics, as well as those forms of exercise that today we call sports gymnastics and rhythmic gymnastics.

The Gymnastics Federation of Yugoslavia and the Hidden Ideology of "Sokol" Staff

With the "Sokol" movement of pre-war Yugoslavia, the discontinuity was officially complete. A large number of "Sokol" personnel were excluded from the new exercising, and they were mostly replaced by youth and party leaders, whose "knowledge of the problems was minimal". The personnel of "Sokol" persevered and thanks to weaker party control of over sports clubs, they managed to continue to preserve their "Sokol" views on sports (Mijatov, 2019).

"Sokol" trainees worked in "Sokol" societies as gymnastics teachers (foremen), and at the same time

they were appointed as PE teachers in schools. Thus, the appointment of Angelina Petrović, a 'Sokol' trainer and instructor, to the position of sports gymnastics teacher at the State Institute of Physical Education (DIF) is also recorded. The connection between the training and teaching side of the "Sokol" members can be recognized in the goals of the Belgrade Society for Gymnastics and Fighting, which was formed back in 1882 with an aim to "prepare gymnastics teachers, future PE teachers" (Juhas, 2018). Post-war authorities and the sports organization define a new mission of sports and focus on mass participation and versatility. Thus, fully governed by party ideology mass performances were organized by political elites in the form of rallies. The basis of exercises at these events were gymnastic, rhythmic and dance exercises that included a large number of children and youth across the country. However, once the poor physical condition of the participants was established at the 1947 rally, a decision was made to establish the Gymnastics Federation of Yugoslavia with a previously stated mission.

In order to overcome staff problems, secondary physical education schools and the State Institute of Physical Education were established. They were part of the first Five-Year Plan, and a part of the personnel policy in sports. It was necessary to train 2,870 personnel with high school and 580 of them with college. At the end of the Plan, the idea was to meet 20% of the needs in sports clubs and 30% of the needs in schools (Mijatov, 2019). Those institutions, from the very beginning, included dance gymnastics activities (Folklore and Music Education in secondary physical education schools), as well as Folk Dance and Rhythmic at the State Institute. The first forms of dance, aesthetics and rhythm in gymnastics at the State Institute, appeared primarily, thanks to Professor Milica Šepa. She advocated strongly this type of gymnastics and implemented it in the courses she organized and applied as early as 1936 through her work in 'Sokol' organization, then in the School of Physical Education, and later at the State Institute. She considered this type of exercise a very important part of women's physical education, with multiple impact not only on female physical, but also mental development. She respected the principle of aesthetic / rhythmic gymnastics - the focus on healthy, beneficial and beautiful, and passed it on in her teaching work and education, not only to teachers and professionals, but also to students of the State Institute and later the Faculty of Physical Education, encouraging them to bring the beauty of RG closer to children and youth

(Koturović, 1990). She was also the head of the Gymnastics Federation of Yugoslavia. From today's academic point of view, it can be said, that Milica Šepa was a visionary, because her ideas have survived to this day, and provide guidelines to RG teachers at the Faculty of Sports and Physical Education, University of Belgrade. Historically, another woman, Magdalena Maga Magazinović, originally from Belgrade, is important for laying the theoretical and practical foundations of Serbian RG as an independent sports branch and as a course the State Institute (Mandarić and Moskovljević, 2019). She observed a woman as a complex person, believing that practicing RG can make a woman a responsible, educated and self-conscious person, as part of the "harmonious comprehensive human upbringing" (Šantić, 2000). Taking into account the sports side of rhythmic, gymnastic and dance exercises, which for the first time transformed into a sport at the First World Championship in Modern Gymnastics in Budapest (1963), in which Yugoslav rhythmic gymnasts from Belgrade (Serbia) also participated.

From modern through rhythmic-sports to rhythmic gymnastics

Between 1948 and 1992 Rhythmic-sports gymnastics (RSG), with its results contributed to the overall affirmation of gymnastics in the then state. From 1997 to the present day, the name RSG has changed to Rhythmic Gymnastics (Moskovljević and Dobrijević, 2018). Although those were very turbulent decades in the development of a country, it could be said that, as far as the development of RG is concerned, they were the decades of progress, the "golden" 80s and 90s of the 20th century, which resulted in the greatest competitive success of this sports discipline in Serbia. The fact that the largest number of members of the Yugoslav national team were from Serbia, and only one or two gymnasts were from Slovenia and Croatia, and that the national champions by category were also predominantly Serbian rhythmic gymnasts, reflects the "methodological strength" of the Serbian clubs at the time.

Milena Reljin is the most successful Yugoslav and Serbian rhythmic gymnast ever. She was a member of the Yugoslav national team between 1979 and 1989. She was at the top of world rhythmic gymnastics for 10 years (1981-1989). She participated in the finals of the RG tournament at the Olympics in Los Angeles (5th place in all-around and participant in the apparatus finals) and in 1988 in Seoul (9th place in all-around and participant in the apparatus finals). She competed

in five World and four European Championships, Two World Cups and one European Cup, where she was always among the top 20 best competitors. Milena Reljin's performance in the finals of the most important competitions speaks not only about her unambiguous top talent, but also about the efficiency of the organization that managed to recognize, develop and support talent to a top result, i.e. to change itself by working with top athletes. These changes were also recognized by the FIG, which entrusted the organization of the First World Cup to Belgrade (1983) and the XIV World Cup to Sarajevo (1989). These competitions are FIG's homage to the Yugoslav RG, development, organization and accomplished sports results. The competition in Sarajevo was followed by a period of change of generations and it was necessary to confirm the value and competitiveness of RG in the new socio-political circumstances. Due to sports sanctions against FR Yugoslavia, in the team of "Independent Athletes", at the Olympics in Barcelona (1992), our country was represented by Kristina Radonjić and Majda Milak, rhythmic gymnasts from Belgrade (Serbia). The judge at these Games was Lepa Radisavljević, professor of Rhythmic Gymnastics, at the then Faculty of Physical Education, University of Belgrade. This was the last participation of Serbian rhythmic gymnasts at the Olympic Games.

The period between the Olympics in Barcelona and the time of social and political changes in Serbia (October 2000), in terms of following trends, and thus the competitiveness of Serbian rhythmic gymnasts, was accompanied by a number of factors that made the work of the organization and the progress of results more complex. Consequently, RG did not assume sustainable development (of the Serbian competitors until the Olympics in Barcelona), despite the "chronic struggle" of experts to prevent the "extinction" and disappearance of this sport branch.

Organizational and Leadership Adjustment of Rhythmic Gymnastics

The first decades of the 21st century have seen a number of reasons that contributed to experts' consideration of strategies for revitalizing and raising the RG competitiveness. The Republic of Serbia became independent in 2006. In the same year, the FIG affirmed the Gymnastics Federation of Serbia (GFS) as the national sports organization in charge of the affirmation and development of gymnastics disciplines in the Republic of Serbia. Within the GFS, rhythmic gymnastics functions as a sports-pro-Olympic discipline.

From that moment, Serbian sports, after years spent within three countries (SFRY, FRY, SCG), began to function and develop according to the system of national sports. Since 2002, in addition to the existing gymnastics clubs that existed in the former Yugoslavia (Palilula, Radnički, Partizan-Senjok, etc.), new ones have started to open in Serbia, from the position of understanding new relations in Serbian sport, which were commercial clubs greatly contributing to the development of RG as a mass-participation sport. RG clubs generate their income through membership fees, donations or sponsorships, which in our society is financially insufficient for the development of sports in its participatory and competitive challenges. Although we could talk about greater participation and mass response of girls, still, from year to year, a larger number of clubs, athletes, coaches, judges, did not automatically lead to greater RG competitiveness in the international arena. As a response to these facts, it is important to analyze the factors of development of this sport in the 21st century.

RHYTHMIC GYMNASTICS - FROM GENERAL SETTING TO A SPECIAL COGNITIVE CONTEXT

Rhythmic Gymnastics in the Context of 21st Century Sports

General principles significant for understanding and affirmation of sport in the 21st century are found in the documents of national, regional and international institutions and political organizations. Underlying ideas for understanding the place, role and significance of sports, relevant for the development of individuals and society in general, are found in the documents of the sports movement. The vision of the development of the sports movement and Olympism is contained in the agenda of the umbrella sports organization, the International Olympic Committee (IOC) (www.ioc.com). The analysis of the content of the IOC documents demonstrates the general aspiration of constantly overcoming the role and mission of the sports movement and Olympism, at the time of intensive and rapid changes of the mankind. The documents are an upgrade of the attitudes about the role of sports and Olympism carved in the founding starting points (Radojević, Grbović and Jevtić, 2019). They reflect the development during the last century, i.e. they contain constant challenges of the sports movement and Olympism, as well as the search for answers to all-time topics, such as:

1. challenges of the IOC and the entire sports movement and Olympism about the place and role of sports in cultural (civilization) development, promotion of sports in society, as well as in preserving its legacy;
2. issues important for the influence of sports in creating an "active society", such as the participation of women, children and the elderly in sport ...;
3. tendencies in expanding the capacity of sports in the education of young people and acquiring business skills for the 21st century, as well as in the importance of sports for the development of the local community;
4. doubts regarding the sports and professional-working career of an athlete.

According to the last reference of Radojević et al. (2019), having in mind the aim of this paper, it should include the FIG development decisive for the development of this sport and focused on a number of areas that include also (www.fig-gymnastics.com):

- the issue of the sports profession and the profession of coach, aimed at improving knowledge, skills and capacity of coaches, judges, officials, leaders and administrators as well. To be able to respond to educational, social, health, training-competitive and innovation challenges, which are the foundation for the achievements in Olympic RG it is particularly important to re-define the path of development for coaches;
- providing support to developing national gymnastics federations and their efforts to establish RG as a significant sport in their countries;
- increasing the number of girls involved in RG.

Rhythmic Gymnastics in Serbia - Draft of a Development Path

The analysis of the development and significance of sports and / or individual sports branches, RG included, within the national system of sports and society, is most often done through the international relevance of the competitive result. Accordingly, the document "National categorization of sports disciplines" has classified gymnastics (all forms of gymnastic sport) in the second category (Official Gazette, 2017). However, to understand the place, role and value of sport and individual sports branches in the 21st century, the analysis in relation to the stated generalization of the sports movement and Olympism is more favourable. Therefore, the cognitive path about the RG place, role, and significance should result in

answers to the doubts and challenges of the context, which contribute to the sustainability of this sport in Serbia, and among which, for the purposes of this paper, we have selected:

- cultural-value context seen through the educational, social and artistic significance of RG;
- competitive context or development of the national result and its international competitiveness;
- the context of the national organization and its efficiency;
- the context of human and material resources used to set goals and deliver plans (includes professional staff, talented athletes, judges, sports officials, researchers ...);
- business context leading to economic sustainability.

When it comes to RG and understanding of the present and future state of its development, it is important that each of the above contexts is found in the analysis that should result in an assessment of participation and importance for its sustainability. However, as the development of RG in the international context has shown, the umbrella context, or one that has the capacity to connect the all the above, is the context of innovation or the capacity of RG for initiative and innovation in all areas of its existence.

Cultural-value Context of Rhythmic Gymnastics throughout the Educational System of the Republic of Serbia

The cultural-value context of RG can be observed through the significance and role of application of program contents of this physical activity in general and physical culture itself, with effects on cultural anthropology which studies, among other things, exercising together with cultural and own national heritage. This assumption relies on the rise of the culture of physicality, but also due to the increase in the social significance of sport, success in sport has become social success (Koprivica, 2018).

Rhythmic gymnastics, as a type of physical exercise, provides great opportunities for the formation of a wide range of movement skills and a range of skills with body and apparatus, linked by music (Moskovljević and Dobrijević, 2018). For that reason, the contents of rhythmic gymnastics were included in the PE syllabi in primary schools of the Republic of Serbia. The fact is that the mentioned contents, applied in an appropriate way, could be applied with preschool children as well, because it was shown that rhythmic

structures of movement, accompanied by appropriate music, could play a significant role in encouraging participation and development of motor skills in children of that age. (Zachopoulou, Tsapakidou & Derri, 2004). Professor Milica Šepa pointed out: "that nurturing the musical-rhythmic, related to movement, should be carried out from the earliest childhood, but in an appropriate way towards a child, and that it should be done as part of preschool physical education" (Koturović, 1990).

In order to emphasize the affirmative side of rhythmic gymnastics, both in the system of sport and in physical education and recreation, it is primarily necessary to support the claim that it can be considered a basic sport, together with gymnastics, athletics and swimming (Jevtic, Radojevic, Juhas. and Ropret, 2011) and program content that can be applied from the earliest childhood, as a physical activity, with children of both sexes.

Rhythmic gymnastics is based on various forms of movement in different kinematic and biodynamic conditions with a large amount of resources for the execution of these forms of movement (Moskovljevic and Dobrijevic, 2018), which allows to improve the adaptive and creative abilities of children, with a wide range of transferred skills learned in another sport (Palmer, 2003).

The program contents of RG can be performed at the age when children have a desire for this type of movement and when such composition and coordination of movement is stimulating and enables timely changes at the level of anthropomotor abilities in children (Moskovljevic and Dobrijevic, 2018; Jevtic, Radojevic, Juhas and Ropret, 2011).

The analysis of physical and health education programs of the Republic of Serbia (Andjelic, 2020) shows that the contents of RG, in addition to the planned / determined application, could be used in physical education classes to transmit cultural values and to develop anthropomotor skills, primarily coordination, establishing proper posture, learning the technique of natural forms of movement (gymnastic walking and running, postures on the ground, swings, learning balance positions, turns, orientation in space, etc.). All RG movement structures, require fundamentally positioning and guiding the body through biomechanically and physiologically correct movement act, and the continuous application of rhythmic exercises can lead to the creation of a permanent habit of good posture, which also contributes to better quality of life in general (Moskovljevic and Dobrijević, 2018).

With children of preschool and school age, music while exercising is one of the benefits of RG, because PE classes can become fun, inspiring, creative (Moskovljević and Dobrijević, 2018). In girls, adequate contents of RG would influence the grace, elegance and softness of movement, which are generally associated with females (Moskovljević and Dobrijević, 2018). The introduction of mandatory RG programs contents primarily for girls, through PE, from grade 1 to 8 of primary school, and for girls from grade 1 to 4 of high school, would create a basis for the transfer of the RG values to the quality of life of women for the future, as a value category of society. Also, the importance of developing aesthetic competence in students is emphasized, both for art and for other contents within the society (www.razvionica.gov.rs). Through the process of applying RG activities, students can develop the ability to recognize and strive for the beauty of their own movements, to creatively solve motor tasks and express emotions through movements with music, as well as to recognize aesthetic elements of sports achievements (Andjelic, 2020; Moskovljevic and Dobrijevic, 2018; Official Gazette of the Republic of Serbia, 2017). The application of adequate rhythmic exercises with music in children of both sexes through physical and health education classes would positively affect the development of general anthropomotor status of children, the establishment and creation of positive attitudes towards lifelong physical activity as value categories of a society.

Competitive context of rhythmic gymnastics in the sports system of Serbia

Although the largest number of children in Serbia are participating in competitive sports, this level of sports participation is extremely important, because it gathers a large number of girls. Participation has been very popular among girls and young women in Serbia since 2002, which is why a large number of parents have decided to include children in RG, because they recognize its values in general education (Dobrijevic, Moskovljevic and Milanovic, 2015). From the competitive RG, clubs can redirect girls to categorized competitions through early identification of talent. This is certainly not a large number of girls, considering that the clubs are facing insufficient and inadequate financial and technical conditions for conducting training. Of course, other factors must not be neglected, above all, in the part of the staff structure and the defined vision, i.e. the determined mission of the club. As important as it is to look for talented coaches among participants, it is, equally, if

not even more important, to look for talented coaches among a limited number of stakeholders (Radojević et al., 2019).

When moving to the competitive RG the path of knowledge and conclusions on the topic of this paper we must start from the general (RG in the Olympic program and documents of the FIG Technical Committee for Rhythmic Gymnastics - TCRG), and gradually move to a special area of knowledge, such as rhythmic gymnastics in the Republic of Serbia. The International Gymnastics Federation (FIG), as the supreme governing body for gymnastics, advocates a model of basic management standards for the development of all forms of gymnastics around the world (gymnastics for all, men's and women's gymnastics, rhythmic gymnastics, trampoline, aerobics, acrobatics and parkour). Through the example of its structure and processes of development and progress, positive guidelines are given to the national gymnastics federations, including the Gymnastics Federation of Serbia (GFS), as one of the 148 FIG members. It is constantly striving to strengthen or improve its rules and regulations, in order to adapt to the current challenges we live in (www.fig-gymnastics.com). The mentioned vision should be found in the mission and value framework of the GFS, thus in the Expert Committee of Rhythmic Gymnastics (ECRG).

The International Gymnastics Federation (founded in 1882) is the oldest international sports organization and a partner of the Olympic movement since the First Games of the Modern Age (1896). At the Olympic Games in Moscow (1980), the hosts presented the leaders of the IOC Executive Board a sport that originated in their country and in which they had the best world gymnasts. This was followed by the decision to introduce RG to the Olympic program and make it the Olympic sport.

The FIG Technical Committee for Rhythmic Gymnastics (TCRG), continuously, according to the Olympic cycles, has been working on updating the Judges' Regulations, based on which the complexity of body and apparatus skills, artistic impression, and precision of individual and group exercises competitions are assessed (Sierra - Palmeiro et al., 2019). Accordingly, the analysis performed by TCRG after the Olympic Games, as the starting point of the four-year development and aspirations of the mentioned commission, can be considered expedient in the direction of understanding the dynamics and tendencies of development in the global RG (Leandro et al., 2017). The Technical Commission is open to the opinions of RG experts from around the world, who can

present their positive and negative observations from the previous cycle to the TC and propose certain changes or additions. The FIG Rulebook is a "dictionary", "primer", the leading document that directs the development of the top RG (refers to the categories of juniors and seniors "A" level). In this basic document, the TCRG, as the highest professional body, addresses the professional public and directs the development of RG, prescribes the rules that must be followed by the global gymnastics family. Regulations for younger categories (younger pioneers, pioneers and cadets), for different levels of competition, according to the quality of gymnasts, are left to the jurisdiction of national federations. In Serbia, for the mentioned categories, there are three levels of competition ("C", "B" and "A"), with adjusted rules, according to the established programs of body element techniques and apparatus, which girls of a certain age must master and which must be adhered to by all RG clubs. However, in relation to the practice of the TCRG, continuous core analysis and the establishment of program documents, important for the development of competitors and coaches of different age categories and levels, are not a reality in Serbia. In other words, there is no in-depth reflection on the assumptions of future development, as there is a lack of leadership in this process from the national level to the clubs.

Obviously, the TCRG determines the rules of development of RG through the scoring scale of body and apparatus difficulty, artistic and performing components of the composition, which are prepared for each Olympic cycle, but can be changed during it (Palmeiro et al., 2019; Agopyan & Örs, (2019); Batista, Garganta, & Ávila - Carvalho, 2019; Trifunov and Dobrijević, 2013). There is an agreement that this direction of action through the Olympic cycle and the Olympics led to RG, from its first or melioration period of development (search for being and self-determination in all areas of training-competition, cognitive and organizational substructure), to the phase in which it exists as a functional unit - "algorithm", used to build a competitive result and attractive sports, which is classified in the "Prime Event" at the Olympics, which means that they are highly rated by relevant sports structures, but also by the audience and spectators ("Prime Events" are also the finals in athletics, swimming, basketball, Opening and Closing ceremonies of the OG ...). Like any other, the RG "algorithm" unites the factors that generate a result, including the spectacular innovations in the virtuosity of body and apparatus, both in individual skills and in overall sports performance, but also the aesthetic,

artistic side of the competitive routines, as well as the objectivity of the judging.

Rhythmic gymnastics is a complex sport, which requires a high level of spatial-temporal coordination, balance, symmetry and differentiation of movements, coordination in rhythm and tempo, which together make a specific coordination, which is an indicator of talent in selection in RG (Di Cagno, Battalia, Fiorilli, et al., 2014), and a vital part of training, necessary in preparation for competitions. According to the difficulty criteria for the Olympic period from 2013 to 2016, a group of Chinese authors conducted a detailed analysis of the difficulty of the competition exercise and found that constant adjustment of the rules leads athletes and their environment to difficulties in responding to RG development postulates met requirements such as "super high, super nice, super exciting, super agile, super stable"... The composition must have an optimized choice of difficulty, artistic value, likable expression, which leads to a unique aesthetic excitement. The choreography of the routine must complete the entire competition space, be filled with the dynamics of movement with various manipulation of apparatus. At the same time, it must meet the requirement for precise performance of mandatory body difficulty (Wang, Lu, & Sun, 2013). In other words, the characteristics of RG and the achievement of top results take place through innovations that lead to the perfection of competitive events.

In order for a national RG system to move towards international competition, the competitive composition must be in line with the current requirements of the Rulebook, with an understanding of its trends in the area of development of specific motor support. In order for the gymnasts to perform the maximum amplitudes of certain difficulty in the form of jumps, balances, turns and semi-acrobatic elements with their bodies, what is of special merit is the level of development of coordination abilities, strength and speed that are specific to RG (Donti, Bogdanis, Kritikou, Donti, & Theodorakou, 2016; Douda, Avloniti, Kasabalis, & Tokmakidis, 2007; Jastremskaia & Titov, 1999). Thus, research shows that in the training process of rhythmic gymnasts, one must develop technique, but also work on physical preparation and development of specific motor abilities (Moskovljević, Radisavljević, & Dabović, 2009). The analysis of top competitive events showed that a large number of rhythmic gymnasts, of different levels of performance, around the world, generally tend to perform the same body difficulty in their competitive routines, which indicates a small lack of diversity in the

choice of body elements which are used to increase difficulty in jumps, balances and rotations (Agopyan & Ors, 2019; Batista et al., 2019). What provides an internationally respectable result in modern RG are competitive routines that stand out for their innovative, diverse apparatus difficulty and their connection to body difficulties risk elements (DER) that are presented through imaginative high throws and apparatus grips, as well as a unique artistic expression and precision of execution, without, or with as few errors as possible (Leandro et al., 2017; FIG - Code of points, 2017). These are the factors in the "algorithm" of success that make the difference between the equal technical difficulty of gymnasts. By understanding these trends, strategic preconditions are created for the training context and competitive sustainability of RG, and that is learning a large number of various technical elements - difficulties in terms of body movement and handling apparatus (Dobrijević, Moskovljević and Purenović-Ivanović, 2019) and work on choreography, and physical preparation (Karpenko, 2003; Jastrjemskaia and Titov, 1999).

The philosophy of development and the manner of implementing the TCRG policy could be applied, tailored to our region, with coaches, judges and other experts, who, would send their expert observations to ECRG GFS at the end of each year, based on this knowledge and the general FIG instructions, to prepare a strategy for the next competition year. It is noticeable that in the Serbian RG there is no permanent professional communication between EC, i.e. there is a lack of public invitations to coaches, judges, clubs, choreographers..., to openly express their opinion on the quality, results, work effects and progress of Serbian rhythmic gymnastics at all levels, from participatory to professional. Furthermore, the wider professional public should be acquainted with the criteria for the selection of competitors, coaches and judges who will represent Serbia on the international scene. In the abovementioned context, it is possible to assess the internal efficiency of the ECRG GSS, which would lead to a conclusion about the degree of organizational inertia and competitiveness in the process of sustainability of RG in the Republic of Serbia.

Despite the insufficient financial and technical conditions for the implementation of the training and competition process in Serbia, the coaches with the highest "red" coaching license (9 coaches in 2020), work very professionally with the best rhythm gymnasts on their path to development to a top result. The question of margin is raised, the point score after which the competitive event will be qualified for the

top result. The latter, is determined by the announcement or criteria for a given top competition (World Championship, OG, European championship). Apparently, there is no strategy of the mentioned evaluation process at the national level, but that processes of sports mission, national organization, towards top sports achievement takes place only within clubs.

Coaches, through forms/ types of formal, non-formal and informal education, follow the global trends of RG development. Although the statement that Serbia has talented girls is often mentioned, an expert issue arises: Why are not better results achieved, both in the participatory and in the competitive RG? The answer could be found in the paradigms of result development: (1) the timeliness of starting exercising, (2) physical literacy, (3) the complementary effects of other forms of physical activity, (4) the number of training hours in gyms, (5) coaches and other professions. These are just some, but not exhaustive reasons of why Serbian gymnasts in individual performances (and group performances) do not accomplish better results and have a discontinuity of the performance of the entire national team internationally. Other conditions that our gymnasts do not fulfill, and required when they plan to achieve top results include equipment for quick recovery after training, special medical care, the presence of a team of experts in the athletes vicinity (psychologist, nutritionist, physiotherapist, choreographer, ballet pedagogue, fitness trainer-specialist for RG), adapted education and training program (continuation of education after interruption due to sports commitment) and/or professional orientation after the end of a sports career.

Coaches organization

The International Gymnastics Federation, within the strategy "Education & Development", promotes the sub-program "FIG Academy Programme", aimed at educating coaches and judges. It includes three levels of training for coaches of national federations. The seminars last for seven days and 1/3 of the classes are theoretical and 2/3 are the practical lectures. The lecturers are experts in a particular methodological or training chains. The FIG entrusted the national federations to determine the level of coaching license for trainees that completed the programme (www.fig-gymnastics.com), based on the results achieved at the academy. In 2019, 81 rhythmic gymnastics coaches were registered in Serbia: 11 with a red license (of which 3 are recognized coaches), 16 with a blue one, 24 with a yellow one and 30 with a white license. The fact is that the Expert Board of RG GFS

organizes annually at least two seminars for coaches and judges to reconfirm the licenses, and that these seminars, as well as the number of listeners, are not sensitive enough to special issues of age categories of competitors. There is a lack of technical seminars of an interpretive character of gymnasts, transfer of motor skills into routine and competitively effective skill.... It should be enabled for the allowed number of coaches from Serbia to take part in the FIG coaching academies and seminars every year. There has never been a national coaching organization. It should be formed within the EC RG GFS, with the tasks of affirming the profession of a RG coach in the 21st century. Rhythmic gymnastics does not seem to recognize the essence of its development, nor the environment that leads to success. In that sense, there is not enough cooperation with academic institutions and their teachers who research rhythmic gymnastics and educate professionals in sports and physical education (Belgrade, Nis, Leposavic, Novi Sad). It can be noticed that few girls opt for professions oriented towards RG (undergraduate vocational or academic studies), most likely due to the status of this sport in our society and the existential uncertainty that comes with the occupation in sport. A large number of girls, after a long sports career, opt for the coaching profession with the lowest level of training for an operational coach. Also, based on the complexity of RG as a sport and previous experience, there is a need for specialist orientation in the education of RG coaches, to train coaches-specialists for individual events - group events, or to work with girls of preschool and younger school age, i.e. for physical preparation, choreographic and ballet preparation. It is the head coach who is predominantly responsible for top results in Serbia. Consequently, coaching is an extremely hard and stressful job and an impossible mission in the context of achieving internationally recognized results in the long run. Based on all the above, it can be concluded that academic study programs of sports should be directed towards the education of young professionals to, through their profession, occupations, innovations and new jobs, sustainably affirm personal and social values of sports (Radojevic et al., 2019).

International competitive results

In the performances of individual competitors on the international scene, Serbia has a continuity of performances with a minimum of 1 gymnast (unfavorable situation), or a maximum of 3 athletes who make up the team (favorable situation). Our competitors, considering the quality, results and scored

points, as an expression of the value of Serbian competitors internationally, are currently in lower quality groups at world and European championships. This fact about participation in world and continental competitions can be named as a guaranteed participation according to the principle of universality - availability of the competition to all FIG members. However, it is important to maintain the continuity of competitive performances from Serbia at European and World Championships, but it is also necessary to think long term about the progress in the placement of our competitors in the mentioned competitions and the return of Serbian gymnasts to the first third of places (ranking from 30 to 40th position). Successful positioning of the national organization in the world of RG, requires participation in large international competitions in individual and group exercises events for a longer period. As for the group exercises of "A" levels and performances internationally, Serbia has no continuity. Back in 1991, at the World Championships in Athens, Yugoslavia had an extremely notable exercises performance (13th position out of 18), of Serbian gymnasts from Belgrade. That concluded a period of competitions until 2012, when, for the first time, in independent Serbia, junior group was formed and participated in the European Championship in Vienna (18th position out of 24 teams). The sole appearance of rhythmic gymnasts from Serbia, at the competition in group routines, after two decades and a placement, can be considered a success. In 2017, Serbia participated again with the junior team at the European Championship in Budapest (Hungary). At the World Cup in Sofia (Bulgaria), 2018, Serbia appeared for the first time with in a full routine, which means with the performance of the senior group event (for the first time in the history of the Serbian RG) and the appearance of juniors in the individual competition. In the RG community, the performances of compete national teams at major international competitions, contribute to the competitive affirmation of a FIG member and its successful positioning on the world map. There must be continuity and trend in this process, which the GFS can hardly plan, given the unfavorable conditions for innovative RG methodology and the optimal training process. All Serbia's clubs maintain the work on group events of "C" and "B" levels. This affirms the fact from the first part of this article, which concerns the effects of noticeable commercialization of this sport, which over time has led to the possibility of accepting the absence of leadership by the GFS management (top-down principle) and try to implement the bottom-up

principle, starting from the particular interests of individual members and informal groups to the whole organization. Consequently, not only adequate financial and technical conditions, and professional staff are essential success factors, as it can be heard in public discourse. These are also issues of the culture of organization and management, as well as the principles of directing commercial clubs to develop personnel and programs for the training process and continuous detection-identification-selection of the most talented girls.

In addition to the abovementioned, limiting factors for the development and sustainability of RG, which are rarely considered, include: organizational inertia, lack of leadership, lack of program documents that are innovative and inventive. Rhythmic gymnastics, which is dominated by women, does not seem to recognize the intuitive, essential side of this gender. Success in sports, which is the Prime Event at the Olympic Games, is not achieved by partial action!

The Judges Organization

Rhythmic gymnastics is a sport in which victory, i.e. competitive result is achieved with perfection, precision and accuracy of movement, i.e. sports-technical mastery. In order for a gymnast to be successful, her body and apparatus technique, harmonized with music, must be at an extremely high level. The competitive result is expressed by the judge's assessment, and the performance of technical skills must be in accordance with the FIG Rules. Judges must be well acquainted with the rules, which is an objective component of evaluation. But, there is also a subjective component, because judges are living beings, who in a short time interval, during performances, must show good perception and concentration and apply the rules and assessments of the competition events as objectively as possible. Judges, in the sport of qualitative assessment, such as RG are of great importance for the meritorious evaluation of progress and the comparison of competitive events with planned outcomes. The role of judges is a priority, both for the quality of the national and international program, and in the part of fulfilling the expectations of sustainable development. Therefore, their responsibility is even greater within the entire system.

Sometimes it is difficult for ordinary spectators to understand the way of judging and evaluating in RG, due to the seemingly complicated Rulebook. However, when it is analyzed more closely, it is noticed that this gymnastic discipline relies on clear and simple principles and rules, which are composed with the

aim of improving the creativity of gymnasts and preserving the objectivity of the evaluation.

There were 63 licensed female judges registered in Serbia in 2020 (7 with the FIG "Brevet" title, while the rest are national judges of the 1st and 2nd level). There are problems in this segment of functioning as well: the judges' organization has not existed since 2012, and therefore there are no criteria for the selection of judges for international and important national competitions; there is no analysis of evaluation after national competitions, on the basis of which judges, according to established rules, could advance; judges with the highest international rank must also be taken into account, who would need to have a certain number of international competitions during a year in order to be able to confirm their license or advance.

The context of the Particularity of Program Organization

Rhythmic gymnastics is an early-specialization sport. The girls start training as early as 5 or 6 years of age and the training process, in long-term planning, can last from 10 to 15 years (Karpenko, 2003). As such, RG requires a systematized and specific training process towards building a competitive result in the younger age category of girls. Therefore, a great responsibility lies with coaches, experts and parents, who manage the system of implementation of the training process, in terms of proper physical, social, mental and academic development. According to the FIG Rulebook, female rhythmic gymnasts enter the senior category at the age of 16 and achieve top sports results in adolescence, which are achieved in most sports only at a more mature age. In the last stage in the long-term preparation of rhythmic gymnasts, which in theory is called the "phase of sports longevity" (Karpenko, 2003), it is envisaged that gymnasts, after many years of training, focus on RG through other forms of activity (coach, judge, choreographer, journalist, federation official, club, etc.). The expert board of the RG GFS, among other things, should manage the career development plan for girls who would like, after many years of practicing RG, to get involved in the work of rhythmic gymnastics bodies and clubs. Development planning, according to the principles of many years of practice, could be viewed in the context of sustainable development of RG, given that the participation of former competitors is an added value and a postulate of the development of the sports organization.

In the Serbian RG, the national team also featured competitors "imported" from other sports systems,

who competed (2014/15; 2019/20) at major international competitions. These are girls with Serbian citizenship, who live and train in Russia because of family reasons, thus having an advantage over "domestic" gymnasts. It turned out that it had an "immediate" positive effect on improving the results of Serbian rhythmic gymnasts internationally, but at the same time, the general progress of the RG in Serbia was not achieved.

The size of the organization as a framework for a new sports and business context

One Serbian gymnast (Snezana Paunic) competed in the 2009 Universiade in Belgrade, which was truly affirmative for this sport. Being the host, the national organization was donated equipment and apparatuses (mats, carriers and ballet barre, CD players and speakers) and distributed to clubs which certainly contributed, at least a little, to the improvement of training and competition conditions. During 2009/10, 16 clubs with 114 gymnasts were registered in Serbia, as follows: 41 in the individual "A" program, and 79 in the "B" program. In group "B" program, 53 teams from 12 clubs competed, and in group "C" program, 54 teams from 16 clubs with a total of 762 girls. "C" level is the level of the participatory RG, which is the base of each club. So it is understandable that such a large number of girls participated in competitions. It would be important for all clubs to have continuously a large pool of girls, because it is necessary for the recognition and development of top athletes. The fact is that the Serbian RG made progress in the past ten years (2010-2020) in terms of popularizing this sport, not only in Belgrade, but also in other cities throughout Serbia, both in terms of the number of girls involved in RG, and in terms of coaches and judges.

From the 2019 Report of the EC RG GFS, it can be seen that there were 31 clubs in Serbia, of which 28 actively participated in the competition system. A total of 336 rhythmic gymnasts were registered, of which 189 for individual "A" and "B" programs. Of those registered, 27 gymnasts took part in the "A" program in the Serbian championships, and 109 in the "B" program. In the group events of the "B" program, 23 clubs with 88 teams and over 400 gymnasts participated, and in the "C" program, 22 clubs with 147 gymnasts. It can be noticed that a larger number of girls has competed in group events at "B" and "C" levels, which is understandable, because at that level the success criteria is lower than at "A" level, both in technical and motor terms. It is evident and affirmative that, in a decade, there has been an increase in the number of cities in Serbia with

RG clubs (from 8 to 14), as well as the total number of registered competitors. Belgrade is still the center of the highest quality RG with the largest number of clubs (8), followed by Novi Sad (5) and Nis (3), Pirot (2), while other cities have 1 club each (Uzice, Svilajnac, Trstenik, Krusevac, Mladenovac, Paracin, Kragujevac, Pancevo, Sremska Mitrovica and Subotica).

SUSTAINABILITY FRAMEWORK OF RHYTHMIC GYMNASTICS IN THE REPUBLIC OF SERBIA

The position of rhythmic gymnastics in the Republic of Serbia requires further essential, causal, functional analysis etc. of the existing participatory, training, competitive, organizational and managerial status and practice, with the aim of the New Context of sustainable development, which, aside from the aforementioned, includes:

- I In-depth activities in the prospective user base, through the affirmation of the quality of rhythmic gymnastics and dance program contents in the educational system and with the aim of mastering physical literacy programs. The mentioned contents would be mandatory in PE classes, with children of both sexes from grades 1 to 8, with special emphasis on the younger school age, from grades 1 to 4. Although children in Serbia, very early, at the age between 7 and 8, get involved in organized sports, the benefit would be that through regular classes of physical and health education, children encounter a variety of rhythmic structures of body movement and apparatus, performed with music. In that way, the essence of rhythmic movements in the physical literacy of students would be affirmed, while in the next step, naturally, at school, a number of girls interested in further participation would be directed to clubs. The organizational continuum presupposes the RG development, at which beginning are coordination exercise activities, as a postulate of physical literacy and the basis of integration with national and cultural contents.
- II Work in a national sports organization through profiling the efficiency of its organizational, managerial and professional structures. Planning documents and strategy of territorial representation of all forms of gymnastics, with the contents of rhythmic gymnastics, would require occupations specialized

in school rhythmic gymnastics. Physical and health education teachers as the organization leaders, and in some cases as coaches in gymnastics clubs, would be most suitable for these challenges. The Gymnastics Association of Serbia together with the academic departments of RG would be accountable for the clear criteria and methods of work, clear criteria of achievement, as well as a model of intrinsic motivation. Thus, new and modern study programs and corporate education (interconnection of academic, profession and occupation) are a prerequisite for sustainability for the implementation of quality rhythmic gymnastics programs.

- III Establishment of a national gymnastics training center, elaboration of training methodology, training coaches, international cooperation, control competitions... The fact is, without specialized gyms for rhythmic gymnastics, with a larger number of fixed mats with a podium, ballet barre and mirrors, which would be available 24/7 to clubs and national teams, there will be no progress in the methodology of training, consequently no international success.
- IV Introducing the activities of the coaching and judging organization within the Expert Committee of Rhythmic Gymnastics of the Gymnastics Federation of Serbia, as well as the establishment of the Committee with the FIG as a model, which would, together with commissions and bodies, elaborate national plans and programs of development for all levels of rhythmic gymnastics, from participatory, educational, competitive to the top level.
- V The determination of the scientific system, which supports the development of rhythmic gymnastics, is a precondition for delegating responsibility to and from the space of sports sciences. This way we could avoid a partial view of the connection between science and a sport and that is within the reasoning of both researchers and coaches. The cooperation of the Expert Board of Rhythmic Gymnastics of the Gymnastics Association of Serbia with academic institutions in the field of sports and physical education, but also with those from the field of artistic professions and highly specialized occupations, is imposed as an opportunity. Accreditation of scientific institutions is a big challenge, which is why they would have to

determine clear criteria for developmental and top sports results, as well as factors of efficient sports organization and social values that are provided through sports. In other words, the Theory of Rhythmic Gymnastics, as the umbrella research philosophy, cannot be matched by insufficiently differentiated theory (science), research methods and research teams.

- VI The context of human and financial resources is an extremely important item of national organization and efficiency in creating the popularity of rhythmic gymnastics, setting goals, achieving plans and results at the international level. The media, both written and digital, as well as all other forms of public advertising, propaganda and promotion, based on the bio-psycho-social effects of rhythmic gymnastics on girls, young women and women, must be on the agenda of the national organization.
- VII Elaboration of the plan and program of mobility and international cooperation of all occupations and professions, included in the plan of sustainable development of rhythmic gymnastics in the Republic of Serbia.

REFERENCES

1. Agopyan, A., & Örs, B. S (2019). An analysis of variations in body movement difficulty of 2016 Olympic Games rhythmic gymnast candidates. *International Journal of Performance analysis in Sport*, 19, 3, 417 -434.
2. Anđelić, M. (2020). Sadržaji ritmičke gimnastike u programima fizičkog vaspitanja balkanskih zemalja [Contents of rhythmic gymnastics in physical education programs in the Balkan countries, Master thesis in Serbian]. Beograd, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
3. Batista, A., Garganta, R., & Ávila-Carvalho, L. (2019). Body difficulties in rhythmic gymnastics routines. *Science of Gymnastics Journal*, 11(1).
4. di Cagno, A., Battaglia, C., Fiorilli, G., Piazza, M., Giombini, A., Fagnani, F., ... & Pigozzi, F. (2014). Motor learning as a young gymnast's talent indicator. *Journal of sports science & medicine*, 13(4), 767.
5. Dobrijević, S., Moskovljević, L., i Tijana Purenović Ivanović (2019). Struktura težina rekvizitima u sastavima elitnih takmičarki u ritmičkoj gimnastici [The weight structure of props in the composition of elite competitors in rhythmic gymnastics. In Serbian].. U. Ž. Rajković, D. Mitrović, V. Milošević

- i V. Miletić (ur.), Zbornik sažetakasa Međunarodne naučne konferencije „Efekti primene fizičke aktivnosti na antropološki status dece, omladine i odraslih“, (str.58-59), Beograd, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
6. Dobrijević, S., Moskovljević, L. i Milanović, I. (2015). Značaj uključivanja devojčica mlađeg školskog uzrasta u rekreativni program ritmičke gimnastike. [The importance of including younger school-age girls in the recreational program of rhythmic gymnastics. In Serbian] U G. Kasum i M. Mudrić (ur.), *Zbornik radova sa Međunarodne naučne konferencije „Efekti primene fizičke aktivnosti na antropološki status dece, omladine i odraslih“* (str.418-423). Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
 7. Donti, O., Bogdanis, G. C., Kritikou, M., Donti, A., & Theodorakou, K. (2016). The relative contribution of physical fitness to the technical execution score in youth rhythmic gymnastics. *Journal of Human Kinetics*, 51(1), 143-152.
 8. Douda, H., Avloniti, A., Kasabalis, A., & Tokmakidis, S. P. (2007). Adaptations on physical performance characteristics after a 6-month specific training in rhythmic gymnasts. *Medical problems of performing artists*, 22(1), 10.
 9. Jastrjemskaia, N., & Titov, Y. (1991). *Rhythmic gymnastics*. Human Kinetics 1.
 10. Jevtić, B., Radojević, J., Juhas, I., & Ropret, R. (2011). *Dečiji sport od prakse do akademske oblasti*. [Children's sports from practice to academic fields. In Serbian]. Beogradu, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
 11. Juhas, I. (2018). *Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja 80 godina (1938 – 2018)*. [80 years of the Faculty of Sports and Physical Education-from1938 to 2018. In Serbian]. Beograd.Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
 12. Карпенко, Л. А. (2003). *Художественная гимнастика*. Москва: Всероссийская федерация художественной гимнастики, Санкт-Петербургская Государственная Академия физической культуры имени П.Ф. Лесгафта.
 13. Koprivica, Č. (2018). *Homo Maximus. Elementi filosofije sporta*. [Homo Maximus. Elements of sports philosophy. In Serbian] Beograd: Ukronija.
 14. Koturović, B. (1990). Milica Šepa i njen pristup u primeni estetske – ritmičke gimnastike u fizičkom vaspitanju. [Milica Šepa and her approach in the application of aesthetic - rhythmic gymnastics in physical education. In Serbian]. *Godišnjak*, 1, 16-19.
 15. Leandro, C., Avila-Carvalho, L., Palmeiro E. S., & Arce, M. B. (2017). Individual exercises in rhythmic gymnastics: Variety and diversity. *Apunts. Educacio Fisica iEsports*, 128, 92-107.
 16. Mandarić, S. & Moskovljević, L. (2019). Vežbe i studije Mage Magazinović u programskim sadržajima plesova i ritmičke gimnastike 21. veka. [Exercises and studies by Maga Magazinović in the program contents of dances and rhythmic gymnastics of the 21st century. In Serbian] U V. Obradović Ljubinković (Editor): *Zbornik radova sa Interdisciplinarnog skupa Udruženja baletskih umetnika Srbije*, 71 – 82.
 17. Mijatov, N. (2019). Sport u službi socijalizma: Jugoslovensko iskustvo 1945–1953. [Sport in the Service of Socialism: The Yugoslav Experience 1945–1953. Doctoral dissertation In Serbian]. Beogradu, Filozofski fakultet.
 18. Moskovljević, L., Radisavljević, L., & Dabović, M. (2009). Relation between motor abilities and a performing of fundamental elements in rhythmic gymnastics. In: Stojiljković, S. & Dopsaj, M. (eds.). *Proceedings, FISU Conference 25 th Universiade „The role of University sports in education and society – a platform for change“*. Belgrade, Faculty of sport and physical education, pp.196-204.
 19. Moskovljević, L. (2013). *Faktori uspešnosti usvajanja programskih sadržaja ritmičke gimnastike kod osoba različitog pola* [Success factors for the adoption of rhythmic gymnastics program content for people of different genders]. Beogradu. Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
 20. Moskovljević, L., & Dobrijević, S. (2018). *Teorija i metodika ritmičke gimnastike*. [Theory and methodics of rhythmic gymnastics. In Serbian]. Beograd, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
 21. Palmer, H. C. (2003). *Teaching rhythmic gymnastics: a developmentally appropriate approach*. Human Kinetics.
 22. Radojević, J., Grbović, M., & Jevtić, B. (2019). Academic study programs and training for the profession of sports, the profession of sports coach. *Physical Culture*, 73, 1:89 -105.
 23. Sierra-Palmeiro, E., Bobo-Arce, M., Pérez-Ferreirós, A., & Fernández-Villarino, M. A. (2019). Longitudinal study of individual exercises in elite rhythmic gymnastics. *Frontiers in psychology*, 10, 1496.
 24. Trifunov, T., & Dobrijević, S. (2013). The structure of difficulties in the routines of the best world and serbian rhythmic gymnasts. *Physical Culture: 67(2)*: 120-129.

25. Fédération Internationale de Gymnastique – FIG (2017). *Code of points 2017-2020, Rhythmic gymnastics*. Available at <http://www.fig-gymnastics.com/site/rules/disciplines/rg>
26. Šantić, J. (2000). *Maga Magazinović – Luk vekova, u Magazinović, Maga. Moj život*. [Maga Magazinovic - The bow of the ages, in Magazinovic, Maga. My life. In Serbian]. Beograd: Clio.
27. Wang M, Lu M., & Sun X (2013) Structural characteristics of the rhythmic gymnastic difficulty system examined from the perspective of the new rules. *Journal of Physical Education/Tiyu Xuekan* (20) 5: 117.
28. Zachopoulou, E., Tsapakidou, A., & Derri, V. (2004). The effects of a developmentally appropriate music and movement program on motor performance. *Early Childhood Research Quarterly*, 19(4), 631-642.
29. Izveštaj Stručnog odbora ritmičke gimnastike za 2009/10 [Report of the Expert Committee of Rhythmic Gymnastics for 2009/10. In Serbian] (2010). Beograd, Gimnastički savez Srbije.
30. Izveštaj Stručnog odbora ritmičke gimnastike za 2019. godinu.[Report of the Expert Committee of Rhythmic Gymnastics for 2019/20. In Serbian] (2020). Beograd Gimnastički savez Srbije.
31. Pravilnik o nastavnom planu i programu osnovnog obrazovanja i vaspitanja. (1991). [Rulebook on the curriculum of primary education and upbringing. In Serbian]. *Prosvetni glasnik*, 2.
32. Program fizičkog vaspitanja za osnovne škole (2004). [Physical education program for primary schools. In Serbian.]. *Prosvetni glasnik*, 10.
33. Program fizičkog i zdravstvenog vaspitanja za peti razred osnovne škole (2017). [Physical and health education program for the fifth grade of primary school. In Serbian] *Prosvetni glasnik*, 6.
34. Nacionalna kategorizacija sportskih grana (2017). [National categorization of sports branches. In Serbian] Beograd. Službeni glasnik.
35. International Olympic Committee: www.ioc.com
36. International Gymnastics Federation: www.fig-gymnastics.com
37. National Curriculum framework - Basic of learning and teaching: www.razvionica.gov.rs

Submitted: 15.08.2020.

Accepted: 25.09. 2020.

Published Online First: 01.12.2021.